

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1009

19. KOLOVOZA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

112. *Dužijanca*

SADRŽAJ

6

Radna verzija Akcijskog plana
za manjine u završnoj fazi

**Dokument koji
(ne)odražava
potrebe manjina**

12

Miljana Pejić,
generalna tajnica KOMS-a
**Srbiju želi napustiti
49 posto mladih**

18

Zajednički koncert pet
nacionalnih zajednica
**Zvuci multikulturalne
Vojvodine
u Novom Sadu**

20

Književna večer Katoličkog
društva *Ivan Antunović*
**Osnova svega –
biti dobar čovjek**

32

Međunarodna umjetnička kolonija
Stipan Šabić 2022.
**Spoj tradicionalnog
s inovativnim**

44

Uvijek posebni *Salašari somborski*
**Kad se Maraton voli
bez kalkulacija**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Kompromisi

Traktorska blokada je završena. Dogovor poljoprivrednika (onih koji su pregovarali) i Vlade je postignut. Ustupke su načinili i jedni i drugi. Više prosvjednici nego Vlada, ali barem se nešto uspjelo uraditi. Osim izboriti se za neke od svojih zahtjeva i pokazati kako se sa nezadovoljstvom poljoprivrednika ne treba šaliti. Jesu li, kada su traktori već izašli na prosvjede, nezadovoljni poljoprivrednici mogli više i bolje? Vjerojatno. Samo za to je trebalo više jedinstva, za to su trebali zajednički zahtjevi, zajednički interesi, zajednički pregovarači. Ovako se u cijeni suncokreta i regresiranog dizela izgubila jedna važna stvar, a to je suša. Jesu pregovori uvijek kompromis, ali koliko će koja strana popustiti ne ovisi samo od argumenata, već (često) od jačine pregovaračke strane. I obično ta jačina već u startu daje prednost koju argumenti druge strane teško mogu nadoknaditi.

Dogovor oko radne verzije Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina također bi trebao biti rezultat dogovora i suglasnosti svih zainteresiranih strana. Obzirom da je riječ o strateškom dokumentu koji regulira osjetljivo pitanje prava i položaja nacionalnih manjina trebalo bi biti važno približiti i usuglasiti stavove. Europskoj uniji pokazati da se zaista želi razgovarati o problemima manjina i da se zaista želi i rješavati ih. A ima se raditi na mnogo čemu. Upošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u državna tijela, javnu upravu, izradi Registra nematerijalne kulturne baštine, upošljavanju jezično stručnog kadra u nastavi, kampanji za upis u nastavu na jezicima manjina... Mnogo je načina da se konkretnim aktivnostima, koje bi postale i dio Akcijskog plana zaista i pokaže kako se iskreno žele unaprijediti manjinska prava. Konkretno i iskreno, a ne samo kao predstava za Europsku uniju. Sada je prilika za to. Pa makar to značilo ustupke i kompromise, bez obzira na početnu prednost koju vam daje činjenica da pregovarate u ime države.

Z. V.

Izašao prvi broj brošure »Znam tko sam!«

Iz tiska je koncem prošloga tjedna izašao prvi broj brošure »Znam tko sam!« u izdanju NIU-a »Hrvatska riječ«. Riječ je o reklamnom materijalu u okviru istoimene kampanje koju provode ključne institucije hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji na čelu s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Republici Srbiji, s ciljem informiranja šire javnosti o predstojećem popisu stanovništva koji će se održati u listopadu ove godine.

U prvom broju brošure čitatelji će, među ostalim, moći pročitati obraćanje predsjednika Vlade Republike Hrvatske **Andreja Plenkovića**, ekskluzivno napisano za ovu prigodu, intervju s predsjednicom HNV-a **Jasnom Vojnić** te dobiti sve bitne informacije koje se tiču predstojećeg popisa, kao i saznati zanimljivosti vezane uz hrvatski nacionalni identitet.

»Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji do sada je poduzimalo niz aktivnosti vezanih uz predstojeći popis, a sada posebnu pažnju posvećujemo kampanji u okviru koje se izdaje i ova brošura kao dio šireg reklamnog materijala. Želja nam je na više razina doprijeti do što većeg broja pripadnika naše zajednice kako bi ljudi u trenutku popisa bili svjesni o značenju njihovih odgovora danih popisivačima te kako bismo ih kroz pozitivne vrijednosti potaknuli na jasno i nedvosmisleno izjašnjavanje«, izjavila je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić.

Prvi broj brošure će u danima koji slijede biti moguće pronaći u svim mjestima u kojima u značajnom broju žive Hrvati. Također, sve vas pozivamo da zapratite službeni Facebook i Instagram stranicu kampanje »Znam tko sam«.

Brošura je tiskana uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Izabrani instruktori za Popis 2022.

Republički zavod za statistiku objavio je konačni spisak instruktora izabranih za rad u Popisu 2022. Potpisivanje ugovora s izabranim instruktorima obaviti će se najkasnije do 23. kolovoza u prostorijama Popisnog povjerenstva.

Svi instruktori će biti telefonski obaviješteni o terminu dolaska u Popisno povjerenstvo radi potpisivanja ugovora i preuzimanja opreme i materijala za rad. Prilikom dolaska na potpisivanje ugovora instruktori trebaju donijeti jednu fotografiju dimenzija 3,5x4,5 cm radi izrade identifikacijske kartice.

.....

Druga faza selekcije popisivača

Republički zavod za statistiku objavio je na svom sajtu Rang-listu prijavljenih kandidata za popisivače, koji su se prijavili do 5. kolovoza.

Za kandidate koji se pozivaju u drugu fazu selekcije (predaja dokumentacije i testiranje poznavanja rada na računaru) na Rang-listi je naveden termin i mjesto testiranja.

Smatra se da su objavljivanjem ove Rang-liste svi kandidati koji su konkurirali za posao popisivača obaviješteni o rezultatima prve faze selekcije, i o tome kada i gdje kandidati koji su ušli u drugu fazu selekcije trebaju doći radi predaje tražene dokumentacije i testiranja poznavanja rada na računaru.

Također je na sajtu objavljen i popis dokumentacije koju je potrebno predati prilikom dolaska na testiranje.

U slučaju da se ne odazove dovoljan broj kandidata potrebnih za obuku, redom će, telefonom i e-mailom, biti pozivani kandidati »ispod crte« (kandidati koji nisu u prvom krugu pozvani na testiranje), dok se ne osigura potreban broj kandidata za obuku.

Preliminarna lista kandidata za popisivače koji se pozivaju na obuku bit će objavljena 20. kolovoza 2022. godine, u 16 sati.

Žigmanov: Mogli bi pridonijeti smanjivanju napetosti

»H oće li Demokratski savez Hrvata u Vojvodini biti dio nove Vlade Srbije, na volji je pobjednika izbora. Mi smo svakako spremni razgovarati«, rekao je u intervjuu za dnevni list *Blic* predsjednik ove stranke **Tomislav Žigmanov**.

On je istaknuo kako je DSHV ozbiljno razumio mogućnost da u vlasti sudjeluju predstavnici hrvatske zajednice, što je nekoliko puta naveo predsjednik Srpske napredne stranke **Aleksandar Vučić**.

Ponovio je kako je DSHV iskazao spremnost o tome i razgovarati ali da konkretnijih razgovora još uvijek nije bilo, ali i da žele biti »dionici u politikama koje će voditi

Srbiju u europske integracije, osnaživati vladavinu prava, pridonositi radu nezavisnih institucija, izgrađivati uključujuće politike prema nacionalnim manjinama, omogućiti integriranje pripadnika hrvatske zajednice u srbijansko društvo na ravnopravan način i imati pozitivni pristup normaliziranju i razvoju hrvatsko-srpskih odnosa«.

Žigmanov je rekao kako su posebno zainteresirani za nastavak rješavanja otvorenih pitanja Hrvata u Srbiji: »Od naše integracije u srbijansko društvo i uključivanja u procese donošenja odluka na svim razinama vlasti, preko uspostave takvih politika suočavanja s prošlošću koje će za posljedicu imati komemoriranje nevinih žrtava Hrvata u Vojvodini 1990-ih, do izgradnje pozitivnih politika priznanja, što uključuje izlazak državnih struktura iz podrške izgradnji tzv. bunjevačke nacije, završno s početkom rada Hrvatskog školskog centra i Drame na hrvatskom pri subotičkom Narodnom kazalištu«.

Na pitanje koje bi im ministarstvo bilo prihvatljivo i gdje bi mogli najviše pružiti Žigmanov je odgovorio da su »načelno zainteresirani za ona ministarstva koja pripadaju

identitetskim područjima – od kulture i obrazovanja do ljudskih i manjinskih prava te onih koji su vezani uz osiguravanje uvjeta za kvalitetu života – od poljoprivrede i ruralnog razvoja do ekologije i europskih integracija«.

Odgovarajući pak na pitanje bi li ulazak DSHV u Vladu smirio tenzije koje su porasle posljednjih tjedana ili mjeseci na relaciji Srbija – Hrvatska, Žigmanov je rekao kako bi »sigurno mogli značajno pridonijeti smanjivanju napetosti u odnosima između dviju država. Vidjeli ste koliko i kako tomu na pozitivni način doprinose predstavnici Srba u Hrvatskoj, koji su tamo dio vladajućih struktura na svim razinama vlasti. Njihov se glas na taj način ne

samo jače čuje, nego oni mogu utjecati i na kreiranje određenih politika u odnosima između Srbije i Hrvatske i to tako da iste pridonose smanjivanju tenzija. Isključenost predstavnika hrvatske zajednice iz institucija u kojima se raspravlja i donose odluke zacijelo teško može na pozitivni način utjecati na procese o kojima je riječ. Tim prije, jer je pitanje zastupljenosti Hrvata u Srbiji u predstavničkim tijelima obveza Srbije koju je preuzela potpisivanjem međudržavnog sporazuma o zaštiti nacionalnih manjina s Hrvatskom još 2004. godine i, za razliku od Hrvatske, u Srbiji se ne provodi«.

Po njegovoj ocjeni najveći problemi u odnosima dvije države su s jedne strane situirani u povijesti »od prilika u Kraljevini SHS i Kraljevini Jugoslaviji i supremacije Srba u istima do ustaškog režima u NDH i zločina

nad Srbima u to vrijeme«, dok su drugi vezani uz posljedice rata iz 90-ih – od najosjetljivijeg pitanja potrage za nestalima i odnosa prema učinjenim zločinima, preko granica i sukcesije pa do društvenog položaja Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj.

»Osim ratne odštete, sve je to navedeno i u Subotičkoj deklaraciji, koju su u lipnju 2016. godine potpisali tadašnja predsjednica Republike Hrvatske **Kolinda Grabar Kitarović** i tadašnji predsjednik srbijanske Vlade **Aleksandar Vučić**. Posebni je problem postojanje različitog razumijevanja i selektivnog interpretiranja spomenutih događaja, s tim je povezano i odsustvo preuzimanja odgovornosti za vlastite pogreške i krivice te manipulacija žrtvama i njihovo instrumentalno vezivanje u dnevno-političke svrhe. Voljeli bismo kada bi politike suočavanja s prošlošću i u Srbiji i u Hrvatskoj imale za posljedice prekid takvih praksi«, rekao je Žigmanov te je ocijenio da učestalost susreta na vrhu nije nužno i garancija za napredovanje u odnosima.

H. R.

Radna verzija Akcijskog plana za manjine u završnoj fazi

Dokument koji (ne)odražava potrebe manjina

Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu organiziralo je, nakon što je na uvidu javnosti bila Radna verzija akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina za razdoblje od 2022. do 2025. godine, 12. kolovoza sastanak Posebne radne skupine na kome se raspravljalo o primjedbama koje su dostavljene od strane nacionalnih vijeća ili pojedinaca

Većina dostavljenih primjedbi nije prihvaćena, a obrazloženja za to dale su stručne službe resornih ministarstava. Tako je odbijen i prijedlog Hrvatskog nacionalnog vijeća i Bošnjačkog nacionalnog vijeća da se u Akcijski plan unese usvajanje Rezolucije o zločinima nad manjinskim narodima u Srbiji 90-ih godina i prijedlog bošnjačke nacionalne manjine za Rezoluciju o genocidu nad bošnjačkim narodom u Srebrenici. Ministrica za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Gordana Čomić** kazala je kako je procjena državnih tijela da te rezolucije ne mogu biti dio Akcijskog plana jer su odraz političkih stavova.

Odbijena je i većina drugih prijedloga za dodavanje ili izmjenu same radne verzije Akcijskog plana. A primjedbe je dostavila i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Čomić: Konačan tekst tek kada svi sudionici budu suglasni

Kako je prije samog sastanka Posebne radne grupe za pripremu Prijedloga akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina kazala ministrica Čomić, Akcijski plan koji Srbija treba donijeti posvećen je zaštiti, unaprjeđenju i utvrđivanju manjinskih prava u Srbiji kroz zakonske propise i promjene koje vode na bolje. »Na tri ranija sastanka Posebne radne grupe, kroz proces konzultacija, slušanje svih nacionalnih vijeća, danas trebamo razgovarati o posljednjim primjedbama koje su stigle kako od nacionalnih vijeća tako i od državnih tijela. Cilj je da imamo dokument koji će vrlo jasno i pripadnicima nacionalnih manjina i većini u Srbiji kazati što je to što hoćemo uraditi u naredne dvije godine, koliko to košta, tko će to

platiti, tko će biti odgovoran i kako ćemo mjeriti jesmo li uradili dobar dokument za pripadnike nacionalnih manjina. Morate imati dokument svima dostupan i jasan. Tko će što raditi, za što je tko odgovoran, koga ćemo pitati je li uradio posao koji je preuzeo. To je prva posebnost, a druga posebnost što su u pripremu ovog akcijskog plana bili uključeni svi nacionalni savjeti«, kazala je Čomić.

Na ovaj dokument mišljenja i primjedbe dale su i međunarodne organizacije, prije svega OSCE.

Ministrica je istaknula kako od članova Radne grupe ovisi primjena tog dokumenta i dodala da je želja da plan bude spreman u najkraćem roku za sjednicu Vlade Srbije.

»Bilo je ukupno osam primjedbi nacionalnih savjeta, Hrvata, Bošnjaka i Mađara i svi oni su imali volju poboljšati tekst dokumenta. Najvažnije primjedbe su o oblasti obrazovanja i kulture«, kazala je Čomić.

Vojnić: MI BI U EUROPSKU UNIJU! Može li se na mala vrata?

Nakon sastanka Posebne radne grupe osvrst je dala predsjednica HNV-a Jasna Vojnić:

»U Palati Srbije na trećem katu, sala 368, 12. kolovoza 2022. godine odigrava se spektakularni događaj na kojem nazoči više medija od sudionika sastanka, ali koji najavljuje velebno primicanje kraju izrade dokumenta koji se zove 'Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina za period 2022. – 2025.' u okviru poglavlja 23. Ako je tko pratio medije po ovom pitanju moglo se zaključiti kako je sve besprijeckorno urađeno – inkluzija, razgovori, komentari, javna rasprava... scenarij gotovo pa

savršen. Rokovi i zahtjevi prilagođeni su samo navještajima, ali Bogu hvala to nikada nije u dometu objekta koji o tome uredno izvještavaju. Još nekoliko 'finih' poteza škarama i 'kupus' od 106 listova spreman je za prodaju Vladi Republike Srbije. Kada se on usvoji svi ćemo naredne tri godine gledati u njega, opisivati ga je li još koji list ozelenio, je li glavica još malo porasla..., a karavani će tiho prolaziti pokraj nas.

Tzv. dokument koji predstavlja reviziju prethodnog Akcijskog plana za manjine, ukoliko zaista želimo da bude na razini ulaznice u Europsku uniju, mora se ozbiljno izmijeniti u nekoliko segmenata.

Dokument najprije mora odražavati realne potrebe nacionalnih manjina. Dvadeset i dvije nacionalne zajednice u Republici Srbiji prije pola godine dostavile su Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog svoje potrebe, ali taj dokument nije bio iste forme kao i obrasci Akcijskog plana pa je bilo 'nemoguće' uvrstiti ih. Odbačeni zbog svoje nepodobnosti u zahtjevu forme, dostavili smo ih i u obliku komentara na već oformljen dokument, ali onda je pristiglo nekoliko pojašnjenja za njihovo odbacivanje – Zahtjev za povećanjem dostupnosti obrazovanja u smislu proširenja grupa i odjeljenja, jačanja kapaciteta inspekcijskih i stručnih službi, upošljavanja jezično stručnog kadra, promocije nastave na manjinskim jezicima, procesa odobrenja udžbenika i sl. navodno već postoje u Strategiji obrazovanja Republike Srbije i 'nema ih potrebe' dodatno i ovdje navoditi. Za pitanje popisa, očuvanja i promocije kulturne baštine zadužen je čovjek koji je baš za vrijeme sastanka bio na godišnjem odmoru i nije bilo nikog da nam odgovori zašto je jedno cijelo poglavlje oko kulturne baštine izostavljeno. Kada je u pitanju zastuplje-

nost pripadnika nacionalnih manjina u javnom sektoru i javnim poduzećima na pitanje zašto je jedini pokazatelj 'donošenje dugoročnog plana upošljavanja', dobili smo obrazloženje kako je statistiku uposlenih kadrova u Republici Srbiji nemoguće izraditi!? Iako se na sastancima Međuvladinog mješovitog odbora između Republike Hrvatske i Republike Srbije često govori o padu ili porastu broja uposlenih Srba u policiji, sudstvu i sl. u Republici Hrvatskoj, 'naša strana' još uvijek brani mit o tome kako je statistiku uposlenih osoba u Republici Srbiji nemoguće izraditi! Još uvijek! Premda, silno tvrdimo kako zaista želimo ući u Europsku uniju. Osoba koja brani takav mit i time priječi Srbiju na europskom putu u najmanju ruku trebala bi dobiti razrješenje s odlično plaćene funkcije 'eksperta' za izradu Akcijskog plana.

O zbrčkanoj strukturi Akcijskog plana može se dobiti uvid jedino ako se ogoli cijeli dokument i ako se tekst oslobodi svega onoga što služi isključivo da se ne može vidjeti šuma od drveća. Npr. u okviru mjere 'Unaprijeđenje uvjeta za zakonito i pravilno provođenje popisa stanovništva' jedini naveden pokazatelj jest da su 'Podaci o broju pripadnika nacionalnih manjina dostupni?!'. Ne mora se biti veliki ekspert da bi se prozrela ovakva vrsta simulacije – podaci o broju pripadnika nacionalnih manjina će, mogu sa stopostotnom sigurnošću garantirati, biti dostupni već do polovice 2023. I? *Voilà!* Mjera je ispunjena! Uvjeti za 'zakonito i pravilno' provođenje popisa su ispunjeni! Jedna točka iz Akcijskog plana već će biti uspješno riješena! Ili pak, kao pokazatelji za mjeru 'Unaprijeđen rad nacionalnih savjeta nacionalnih manjina' navedeni su broj sastanaka, broj analiza i broj inicijativa. Dva održana sastanka, jedna analizica, jedna inicijativa i eto ga! I rad nacionalnih savjeta će jednostavno biti unaprijeđen! Jedna ozbiljna država kojoj simulacija nije među prioritetnim ciljevima za područje odgovarajuće zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u javnom sektoru i javnim poduzećima stavila bi SMART indikatore kao što su 'broj ustanova koje su izradile sistematizaciju radnih mjesta sukladno načelu razmjernosti zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina'. Broj pripadnika nacionalnih manjina uposlenih u tijelima državne uprave, upravi jedinica lokalnih samouprava, sudovima i tužiteljstvima, MUP-u, carini, prosvjetnom sustavu, javnim poduzećima i sl.

Istina, ovakvim Akcijskim planom prilično smo si olakšali posao. Brzo ćemo dobiti ulaznicu za Europsku uniju! Pitanje je samo tko će iz Europske unije dozvoliti ulazak na ovako mala vrata. Tko će dozvoliti da mjerne jedinice ne odgovaraju standardima struke, tko će dozvoliti da indikatori ne odgovaraju mjerama, a mjere realnim potrebama nacionalnih manjina?! Tko će i hoće li prihvatiti na sebe tu i takvu odgovornost?! Ili će se mala vrata zatvoriti, ne zarad 'bujanja' nacionalnih manjina u Republici Srbiji, nego zarad suživota koji će polučiti da pod srpskom zastavom sve nacionalne manjine ponosno i punim plućima uđu jednom zajedno i iza sebe konačno zatvore ta famozna vrata broj dvadeset i tri«.

Priredila: Z. V.

Opstojnost protkana zahvalom

»Nije Dužijanica kruna, niti vijenac od klasova, niti pšenicom ukrašena kočija. Ni prelijepa nošnja. Dužijanica je najsvečaniji izljev ljubavi zahvalnog vjernika prema Bogu i čovjeku«, rekao je mons. Stjepan Beretić

Središnja proslava *Dužijance 2022.* godine završila je trodnevnim slavljem koje je od petka do nedjelje okupilo na subotičkom gradskom trgu veliki broj posjetitelja, ali i sudionika. Još jedna, 112. *Dužijanica*, koja potvrđuje opstojnost našega naroda na ovome području, privedena je kraju.

Vrhunac proslave *Dužijance* jeste sveta misa, kojoj je prethodio svečani ispraćaj bandaša i bandašica iz takozvane kolijevke *Dužijance*, župe sv. Roka. *Kraljičkom pismom* ispraćeni su predvoditelji žetvenih svečanosti – bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, kao i

Trebinjsko-mrkanski mons. **Petar Palić** u zajedništvu sa svećenicima Subotičke biskupije. Subotički biskup mons. **Slavko Večerin** je izostao zbog bolesti, te su i u ovome zajedništvu vjernici molili za njegov što brži oporavak.

Crkva koja je do posljednjeg mjesta bila ispunjena, te mnoštvo mladih i djece u bunjevačkim nošnjama svjedočili su koliko je za Hrvate – Bunjevce vjera i molitva važna, a to je i tijekom propovijedi istaknuo biskup Palić.

»Danas sam s radošću ovdje među vama, kako bih bio dionik ovoga vašega slavlja, koje pokazuje ponajprije vaš vjernički, a zatim i narodni identitet koji je sastavni dio ova-

ga područja i ove zemlje u kojoj živite. *Dužijancu* naš narod na ovim prostorima slavi više od 110 godina na svečan i prepoznatljiv način, te zahvaljuje Bogu za svoje salaše, za žetvu i kruh svagdašnji. Ima li čovjekova plemenitijeg osjećaja od zahvale?«, pitao je biskup i dodao da je nažalost uz osjećaj zahvalnosti u čovjeku prisutan i osjećaj mržnje i zavisti, kad »zlim okom« gledamo na drugoga i sve ono što taj drugi jest.

Biskup je, osvrćući se na čitanja 20. nedjelje kroz godinu, podsjetio da postojanost i ustrajnost odjekuju i danas. »Sijač, odnosno zemljoradnik, klasje, pšenica, kruh, svjedoče nam upravo o postojanosti i ustrajnosti. Zemljoradnik postojano iz godine u godinu sije

sjeme, s vjerom i nadom da će donijeti svoj urod. Ustraje u svom činu, unatoč tome što mu katkad ni vremenski uvjeti, ni gospodarske okolnosti ne idu na ruku. I u vjerničkom životu postojanost i ustrajnost su suprotnost prolaznosti, malodušju i neodgovornosti. I sveti pisac nas podsjeća da smo okruženi 'tolikim oblakom svjedoka'. Taj 'oblak svjedoka' jesu svi oni koji su prije nas živjeli, koji su se također susretali s poteškoćama, s nerazumijevanjem, s otporom,

svi bandaši i bandašice okolnih *Dužijanci*, od Sombora do Subotice.

Misno slavlje

Svečanim i žitnim vijencima okićenim karucama došli su do katedrale sv. Terezije Avilske gdje je misno slavlje predvodio biskup Mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj

progonom, pa čak i smrću, ali su unatoč svemu čuvali i obrađivali vinograde, polja i njive naše, sijali s nadom da nas Gospodin neće ostaviti gladnima, nego će opet u svojoj dobroti svima dati kruh naš svagdašnji«, rekao je među ostalim biskup Palić.

Pod misom je pjevao Katedralni zbor *Albe Vidaković* na čelu sa zborovodnom i orguljašem mo. **Miroslavom Stantićem**, koji je uz soliste tijekom dva dana pridonio svečanosti slavlja. Bandaš i bandašica su čitali misna čitanja, a mladi u nošnji su na svečani način prinijeli darove na oltar zahvalnosti.

Svečana povorka kroz Grad

Povorku *Dužijance* predvodio je barjak (*Dužijance*), konjanici, te simboli: Velika pletena kruna i Veliki klas, *kraljice*, djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Biser*, radni dio povorke, među kojim su bili i gosti iz Hrvatske – radna skupina *Moba* iz Županje, kao i ovdašnji *vridni* risari. Osobit dojam na prisutne ostavili su djeca i muškarci koji su pucali bičem. Slijedila su društva: KUD *Lipa*, *Semeljci* (Hrvatska); FA *Sunce* iz Subotice; KUD *Šumari* iz Vinkovaca; MKC *Népkör* Subotica; HKPD *Matija Gubec*, *Tavankut*; OKUD *Madost* iz Subotice i djeca i mladi HKC-a *Bunjevačko kolo*, koji su ove godine po prvi puta prikazali tijekom povorke pokretne slike kulturne baštine. Tako su prikazali običaj *Prela*, *Polivača*, *Čuvara Božjeg groba* koji su na neki način predstavljali nekadašnje *Bunjevačko momačko kolo*, zatim su djevojke u *Bandašicinom ruvu* (odijelu) podsjetili na nekadašnje Katoličko divojačko društvo

koje je uz spomenuto Momačko i svećenika **Blaška Rajića** sudjelovalo u organizaciji *Dužijance*. Prikazani su i svatovski običaji, odnosno *rakijare*, a po riječima direktora UBH-a *Dužijance* **Marinka Piukovića**, želja organizatora je bila da se posjetitelji podsjetite i upoznaju s ovim pomalo zaboravljenim segmentima tradicije. »Odjel za tradicijsku baštinu HKC-a *Bunjevačko kolo* imao je za cilj istražiti i promovirati, te prezentirati isto. *Dužijanca* je idealna da se javnosti prikažu pokretne slike koje predstavljaju našu baštinu«, kaže Piuković. Sve spomenuto su iznijeli članovi HKC-a *Bunjevačko kolo* i žene kao *rakijare*, a *rozoliju* – cvjetne ukrase za *rakijare* i polivače izradila je **Kata Temunović**.

Povorku su privedi kraju pratioci bandaša i bandašice, te središnje ličnosti *Dužijance*, bandaš Dominik i bandašica Katarina, te mali bandaš **Andrija Kujundžić** i mala bandašica **Emma Ivković** koji su na trg pristigli u svečanim i žitnim vijencima okičenim karucama u pratnji konjanika.

Na improviziranom salašu na gradskom trgu u Subotici bandaš je domaćinima salaša obznanio da je *ris* gotov i predao prvi simbol *Dužijance* – pleteni vijenac, a potom je bandašica predala kruh od novog brašna gradonačelniku Subotice **Stevanu Bakiću**, koji ga je pokazao na sve četiri strane svijeta.

»Izuzetno mi je drago što svjedočimo da *Dužijanica* kao svojevrsni spoj molitve, zahvale Bogu i pohvale čovjeku i danas, a vjerujem i ubuduće, predstavlja simbol zajedništva, a Subotica sredinu u kojoj se ljudi međusobno poštuju, razumiju i uvažavaju. Raduje me što je ove godine, kao novina u odnosu na sve *Dužijance*, ona održana i u Novom Sadu. Ponosan sam na činjenicu da smo i u Europskoj prijestolnici kulture 2022. godine jasno pokazali da je *Dužijanica* vremenom postala mnogo više od narodnog običaja. Da je to manifestacija u kojoj se prepliću tradicionalno i suvremeno, seosko i gradsko, svjetovno i duhovno. Da je poštovanje tradicije jedinstven kulturni projekt, pokretni etnološki i tehnički muzej«, rekao je gradonačelnik Bakić i naglasio kako će Grad Subotica i nadalje podržavati *Dužijancu*, te je pohvalio organizatore – UBH *Dužijanica* koji, kako je rekao, s puno ljubavi i entuzijazma pristupaju ovoj manifestaciji.

Tijekom središnje proslave *Dužijance* bili su aktualni i prosvjedi poljoprivrednika koji su blokirali grad, ali ne i za vrijeme *Dužijance*. Iako je ove godine izuzetna suša, »čovjek nizine« je ipak znao stati i zahvaliti.

U večernjim satima na istome mjestu u središtu grada održano je Bandašicino kolo, koje je okupilo veliki broj Subotičana i gostiju, a tome je prethodio posjet bandaša i bandašice grobu svećenika Blaška Rajića.

Središnjoj proslavi nazočili su i predstavnici hrvatske diplomacije, Osječko-baranjske županije, predstavnici Hr-

vatske državne samouprave u Mađarskoj, te politički predstavnici na pokrajinskoj i lokalnoj razini.

Skupština risara i Tamburaška večer

Subota večer je započela, kao i svake godine, duhovnom pripremom, Svečanom pjevanom Večernjom molitvom u katedrali sv. Terezije Avilske koju je predvodio katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** uz nazočnost biskupa mons. Petra Palića i brojnih svećenika, a pjevanje je predvodio katedralni zbor *Albe Vidaković*.

Dirljivu propovijed je i ovoga puta izrekao mons. Beretić koji je služeći se stihovima **Alekse Kokića** podsjetio okupljene na to da je *Dužijanica* mirisna radost i svečana isповijest vjere.

»Nije *Dužijanica* kruna, niti je *Dužijanica* vijenac od klasova, niti pšenicom ukrašena kočija. Nije *Dužijanica* ni prelijepa narodna nošnja. *Dužijanica* je najsvečaniji izljev ljubavi zahvalnog vjernika prema Bogu i čovjeku. *Dužijanica* je zahvala ljudi nizine koji najrađe pričaju o svojim njivama, u čije crne brazde kao valove beskrajnoga mora njihova bol tone. Sinovi smo tih ljudi. Kamo ćemo sa svojim bolima, ako ne na njivu?«, istaknuo je mons. Beretić i podsjetio da »ljudi nizine« nikada nisu sijali, nikada kosili, niti vozili snopove mladoga kruha, a da nisu molili Božji blagoslov. »Čovjek nizine« je iskreno tražio Božju pomoć i kod sijanja i kod žetve. I kako je Beretić rekao, znao je zahvaliti nakon svagdašnjeg posla, nosio je Boga u svojoj duši.

Istu večer je predstavljena i ovogodišnja *Kruna Dužijance* koju je i ove godine izradila poznata slamarka **Jozefina Skenderović**. Ovogodišnja kruna zapravo simbolizira molitvu. »Dugo sam razmišljala što raditi budući da je ovo treća kruna ove godine, odnosno u ovome slučaju simbol. Ideju sam dobila na *Dužijanci* u Tavankutu kada je gost vič. **Dražen Skenderović** govorio o potrebi molitve. Tako se na postolju nalazi križ s krunicom, a u podnožju je snop i kruh. Sve što nam treba«, pojasnila je umjetnica.

Risari su i ove godine posjetili spomenik Risaru i bistu Blaška Rajića i okitili iz žitnim vijencem, a potom su se uputili na Gradski trg, gdje je prikazana nekadašnja pogodba risara, odnosno bandaša i domaćina. Nakon uspješne pogodbe, risari su se proveselili i otvorili folklorni dio večeri, kada su se redala kulturno-umjetnička društva: HKC *Bunjevačko kolo*, OKUD *Mladost*, MKC *Népkör* i FA *Sunce* iz Subotice, HKPD *Matija Gubec* iz Tavanuta, te gosti iz Hrvatske KUD *Lipa* Semeljci i KUD *Šumari* iz Vinkovaca.

Ovom prilikom predsjednik KUD-a *Lipa* **Mirko Mihaljević** je izrazio radost što može biti na *Dužijanci*.

»S veseljem smo dočekali poziv organizatora. Osim folklornog nastupa sudjelovali smo i na svetoj misi i u povorci, a predstavili smo se izvornim plesovima našega mjesta i okolnih sela đakovštine obučeni u najstariju nošnju iz privatnih zbirki. Naše Društvo je osnovano još 1892. godine i djelujemo u kontinuitetu. Ponosni smo na ono što imamo, ali isto tako volimo vidjeti ovu bunjevačku gracioznost, kako se nosi i ponaša u nošnji«, istaknuo je Mihaljević.

Tijekom tamburaške večeri, a nakon predstavljanja bandaša i bandašice, nastupio je Subotički tamburaški orkestar sa solistima, te manji ansambli *Biseri*, *Hajo* i *Ruže*. Istu večer izabrani su i pratioci bandaša i bandašice te su tako titulu trećeg pratiteljskog para ponijeli **Tereza Kujundžić** i **Emil Cvijin**, drugi su bili **Marija Šarčević** i **Nemanja Sarić**, dok su za prve pratitelje izabrani **Ana Mandić** i **Davor Pančić**. Već desetljećima unazad izlozi u gradu se ukrašavaju u duhu *Dužijance* i tako najavljuju njen skori dolazak. Ovom prigodom uručene su nagrade najboljim aranžerima izloga. Treće mjesto osvojile su **Iris Stantić Miljački** i **Emina Kujundžić**, drugo autorice **Mirjana Iršević** i **Sanda Benčik**, dok je najljepši izlog aranžirala **Zorica Ivković**.

Poticaaj za dalji rad

Sve tri večeri se okupio veliki broj posjetitelja, pa čak i u nedjelju tijekom svečane povorke je bilo posjetitelja koji su svojim dolaskom podržali sudionike, ali i organizatore *Dužijance*.

»Sada na kraju mogu reći da smo zadovoljni odzivom sudionika i publike. Ono što moram istaknuti jeste i veliko interesiranje medija. Tako su s nama uz brojne lokalne medije, koji su tu već desetljećima bili i Radio-televizija Vojvodine i Hrvatska radiotelevizija koji su snimali misu i povorku, te materijal za njihove potrebe«, istaknuo je Marinko Piuković, a s njim se slaže i predsjednik UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić**. »Iako još umoran od *Dužijance u Novom Sadu*, a moram priznati da nisam najviše radio, kroz ova tri dana, prateći program dobio sam dodatni elan i volju za radom. Na misi se čulo oduševljenje sudjelovanje vjernika u molitvi i pjesmi, a vidjela se i radost sudionika

povorke. To je ono što nam daje snagu. Ovo je ujedno bila idealna prilika da i u Novom Sadu, a i u Subotici posvjedočimo što smo i tko smo. Ono što s ponosom ističemo jeste da *Dužijanca* čuva našu katoličku vjeru, naš hrvatski identitet i etničku pripadnost bunjevačkom rodu i tog se nećemo nikada stidjeti. Kroz ova tri dana smo poslali svima jasnu poruku da uz poštivanje drugih naroda i mi imamo pravo

biti svoji, te to i pokazati na predstojećem popisu stanovništva«, naglasio je mons. Anišić.

Da su pregovori za *Dužijancu u Mostaru* u tijeku, potvrdio je mons. Anišić. »Imao sam danas prigodu razgovarati s biskupom Palićem na tu temu i on je izrazio spremnost i radost, no i on u Mostaru ima specifičnu situaciju, gdje se oko toga moraju složiti tri naroda. Biskup je obećao da će razgovarati s gradskim strukturama i nadamo se pozitivnom odgovoru«, objasnio je sugovornik.

Dužijanca u Mostaru planira se organizirati već u srpnju naredne godine, a posjetiti »stari kraj« i vidjeti mjesta odakle su naši preci nekada davno došli, ima posebnu težinu. No, o tome u narednoj godini.

Željka Vukov

Miljana Pejić, generalna tajnica KOMS-a

Srbiju želi napustiti 49 posto mladih

Dodatno je zabrinjavajuće što uz tih 49 posto koji žele otići još 40 posto ne odbacuje tu mogućnost. Tek 11 posto mladih sigurno je da ovdje želi ostati bez obzira na socioekonomske prilike i političku situaciju. Države koje su im najprimamljivije su zemlje zapadne Europe, potom SAD, pa tek onda neke druge države. Životni standardi i uvjeti za dostojanstven život glavni su motivi mladih za odlazak. Ovo istraživanje potvrdilo je ono što pratimo godinama, a to je da najveći dio mladih ne zarađuje. Ove godine to je 57 posto, možemo reći skoro dvije trećine mladih je bez ikakvih primanja

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Na sam Dan mladih, koji se obilježava 12. kolovoza, Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS) objavila je Alternativno izvješće o položaju i potrebama mladih za 2022. godinu. Ova publikacija nastala je u okviru projekta Civilno društvo za unaprjeđenje pristupa Srbije Europskoj uniji i Krovna organizacija mladih Srbije realizira ga u partnerstvu s Beogradskom otvorenom školom i uz potporu Švedske. Cilj istraživanja koje je provedeno u svibnju i lipnju bilo je dobivanje objektivne slike o položaju mladih, njihovim potrebama i problemima i tome što za mlade čine državna tijela. Ovo je šesta godišnja analiza koju je uradila Krovna organizacija mladih Srbije. Osim analize zakona i drugih dokumenata rađeni su i intervjui s mladima, a podaci su prikupljeni i putem online upitnika u kojem je bilo 99 pitanja. Ukupno je bilo 1.117 ispitanika. Kako je rečeno na predstavljanju izvješća, uzorak je reprezentativan, a uzrasne kategorije mladih bile su podijeljene u tri jednake grupe ispitanika; mladi od 15 do 19 godina, od 20 do 24 godine i od 25 do 30 godina. Polovina ispitanika bila je iz četiri najveća grada. Četvrtina ispitanika iz Vojvodine. Prema posljednje objavljenoj procjeni broja stanovnika u Srbiji, mladih (stanovništvo između 15 i 30 godina) ima više od 1.141.000, što je 16,47 posto populacije u Srbiji.

Analiza je pokazala da mladi još uvijek imaju distancu prema pripadnicima određenih nacionalnosti, većina

se protivi ulasku Srbije u EU, ali isto tako bolji život vide upravo u zemljama Europske unije. O tim i drugim rezultatima razgovarali smo s generalnom tajnicom Krovne organizacije mladih Srbije **Miljanom Pejić**.

► **Nekoliko dana prije objavljivanja kompletne Analize o potrebama mladih za 2022. godinu KOMS je objavio dio tog izvješća, a između ostalog i onaj koji se tiče odnosa mladih prema drugim nacionalnostima. Prema tim pokazateljima, Bugare, Hrvate i Albance mladi u Srbiji najmanje vole. Govorimo li o zabrinjavajućem postotku mladih koji imaju takve stavove?**

U principu mladi nisu drastično ocijenili niti jednu nacionalnost i to vidimo kao pozitivno. To što su mladi distanciraniji prema Bugarima, Hrvatima i Albancima može potvrditi da se narativi koje kreiraju političari i narativi koji su u javnom diskursu prenose i na stavove mladih. Sve tenzije koje u Srbiji imamo oko rješavanja pitanja Kosova ili druge prijevode u regiji utječu na stav mladih prema određenim nacionalnostima.

Novinski napisi, stavovi koji se dijele najčešće putem društvenih mreža, putem kojih se mladi i najviše informiraju, baš pridonose jednom takvom stavu. S druge strane, u formalnom obrazovanju rijetko se na objektivan način, uz točne podatke tumači povijest, naročito događaji iz 90-ih.

► **Kako bi se to moglo prevladati? Može li povezivanje mladih, bolje upoznavanje biti jedan od načina?**

To jeste važno. Kada govorimo o Zapadnom Balkanu vidimo pozitivne pomake, prije svega kroz rad Regionalne kancelarije za suradnju mladih, a onda i kroz druge inicijative civilnog društva na umrežavanju mladih. Često možemo čuti kako mladi iz Srbije nisu putovali u druge regije Zapadnog Balkana. S druge strane, u takve inicijative Regionalne kancelarije za suradnju mladih nisu uključene Bugarska i Hrvatska, jer su to zemlje van Zapadnog Balkana, članice EU. Ali to su zemlje iz ove regije i s njima bi također, kroz inicijative mladih, trebalo surađivati. ERAZMUS-i jesu jedan od mehanizama u okviru čijih programa mogu sudjelovati mladi i povući sredstva za različite zajedničke projekte. Nedostaje da se u kontekstu pomirenja u regiji uključe mladi iz Hrvatske i Slovenije, budući da su to zemlje nekadašnje Jugoslavije.

► **Pomenuli ste Regionalnu kancelariju za suradnju mladih. Kako je ona organizirana?**

Regionalna kancelarija za suradnju mladih međunarodna je organizacija koju čini šest potpisnica s prostora Zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Srbija, Sjeverna Makedonija i Crna Gora. U okviru strateške strukture koja upravlja organizacijom su ministri i omladinski predstavnici iz ovih šest potpisnica. Ideja je

da omladinski predstavnici i resorni ministri zaduženi za mlade imaju jednak glas u Upravnom odboru ove organizacije koju su osnovale vlade potpisnice i cilj je rad na pomirenju u regiji kroz omladinski rad, potpore školama da zajednički apliciraju na projekte, realiziraju zajedničke aktivnosti. Tu se naročito prednost daje aktivnostima između mladih koji nemaju priliku često surađivati.

► **Istraživanje se bavilo i materijalnim položajem mladih. Kakvi su rezultati? Koji je postotak mladih bez ikakvih primanja? Kakvi su im uvjeti stanovanja?**

Ovo istraživanje potvrdilo je ono što pratimo godinama, a to je da najveći dio mladih ne zarađuje. Ove godine to je 57 posto, možemo reći skoro dvije trećine mladih je bez ikakvih primanja. Dio njih čine mladi koji su još uvijek u sustavu obrazovanja, ali značajan je broj mladih koji dugo čekaju posao. Prema našem istraživanju trećina mladih na posao čeka dulje od dvije godine, što je izrazito zabrinjavajuće. S druge strane, kada analiziramo položaj mladih koji imaju posao, njihova mjesečna naknada nije dovoljna za ono što oni smatraju pristojnim životom. Iznad 80.000 dinara plaću ima tek 12 posto mladih. Iznos od 80.000 dinara navodimo kao granicu jer kada smo pitali mlade koliko je potrebno mjesečno da bi oni živjeli dostojanstveno, oni su naveli iznos iznad 80.000 dinara i dvije trećine mladih smatra taj iznos kao minimum za jedan pristojan život. Ali tu plaću ima tek 12 posto mla-

dih koji zarađuju. Možemo zaključiti da su mladi i dalje ekonomski ovisni i ta ekonomska nesamostalnost razlog je što oni ne mogu ostvariti neke druge stvari koje su im bitne kao što je stambeno osamostaljivanje. U ovom trenutku imamo podatak da 65 posto mladih živi u obiteljskom stanu, tek 12 posto ima svoj stan, a 16 posto mladih može iznajmiti vlastiti stan. Samo pet posto mladih živi u učeničkim ili studentskim domovima, što je u ovom trenutku veliki problem, budući da je tržište nekretnina nestabilno, a cijene rentiranja su porasle u ovoj godini što je naročito nepovoljno za učenike i studente.

► **Koliko su mladi zainteresirani za politički život, odnosno kakvi su podaci koji se tiču njihovog izlaska na birališta, a posljednji izbori bili su 3. travnja ove godine?**

Na travnjaške izbore izašlo je 58 posto mladih. To je više u odnosu na 2020. godinu, kada je glasalo tek 40 posto mladih. To možemo tumačiti i time što je 2020. godine vođena kampanja za bojkot izbora, što je možda utjecalo na mlade da ne izađu na birališta. Ovim istraživanjem obuhvaćeni su mladi od 15 do 30 godina, što znači da nemaju svi mladi koji su sudjelovali u ovom istraživanju biračko pravo, pa možemo tumačiti da je značajniji postotak mladih izašao na ove izbore. Međutim i dalje postoji veliki broj mladih koji nije glasovao, a kao razloge za to oni navode to što njihov glas ne može donijeti promjene, to što su na političkoj sceni isti akteri za koje oni ne vide da rade u interesu građana, što nemaju za koga glasati.

Oko 90 posto mladih je svoj utjecaj na procese donošenja odluka ocijenio kao nizak ili izuzetno nizak. Možemo zaključiti kako u ovom trenutku mladi smatraju da ne mogu utjecati na donošenje odluka i izbore vide kao mehanizam koji ne može dovesti do promjena.

Kada navode kako bi željeli utjecati u javnom životu mladi navode peticije i prosvjede organizirane od strane ne političkih aktera.

► **Koliko je onda mladih aktivno uključeno u politički život u smislu članstva u nekoj od stranaka?**

Tek 3,5 posto mladih uključeno je u rad političkih stranaka, oko pet posto mladih bi se u nekom razdoblju željelo politički aktivirati, a 88 posto mladih nema želju politički se aktivirati. Mali postotak mladih vjeruje političkim partijama. Mislimo da ih najviše demotivira ta hijerarhizirana organizacija unutar političkih stranka, gdje najčešće mladi ne mogu doći do izražaja, gdje im se povjeravaju operativni, a ne strateški poslovi, i gdje se mladi ne pitaju za ideološka ili programska pitanja stranke. Sve to demotivira ih da kroz političke stranke sudjeluju u promjenama, jer su sukladno predrasudama, okarakterizirani kao početnici koji moraju učiti kako bi u dogledno vrijeme mogli sudjelovati u procesima donošenja odluka. I zaista kada pogledamo naše političke stranke vidimo da ih isti lideri vode godinama.

► **Vratimo se samo na izborni proces. Kakav je stav mladih o tome? Smatraju li da su izbori fer i poštjeni?**

Najveći postotak mladih smatra da izbori kod nas nisu ni fer, ni poštjeni. Tek šest posto mladih za naše izbore

kaže da su fer i poštjeni. Tu negdje i vidimo potvrdu za ove druge teme o kojima smo pričali.

► **Dio anketnih pitanja bilo je i povjerenje mladih prema institucijama, tijelima ove države. Kakve ste odgovore dobili?**

Mladi su odgovarali tako što su ocjene davali na skali od jedan do pet i nijedna institucija nije dobila veću ocjenu od trojke, što znači da u globalu mladi nemaju povjerenja niti u jednu instituciju u Republici Srbiji. Institucije koje uživaju više povjerenja su vojska i crkva. Isto tako mladi imaju više povjerenja u kancelarije za mlade koje osjećaju bližim u odnosu na druge lokalne ili nacionalne institucije. Najmanje povjerenja imaju u medije i donositelje odluka, Skupštinu RS i Vladu.

Na pitanje jesu li zaposleni na poziciji za koju su se školovali, mladi u 55 posto slučajeva odgovaraju da nisu, njih 18 posto je donekle uposleno na poziciji za koju se školovalo, a samo 27 posto mladih radi na poziciji za koju je steklo adekvatno obrazovanje. Ove godine, za razliku od prethodne, došlo je do promjene ovih postotaka – broj mladih koji ne rade na poziciji za koju su se školovali opao je za sedam posto, dok je broj onih koji na takvoj poziciji rade porastao za isti postotak, što je korak u pozitivnom smjeru. Ipak, i dalje ostaje zaključak o neusklađenosti tržišta rada s obrazovnim sustavom i lošim procesima profesionalne orijentacije mladih.

► **Što mladi misle o ulasku Srbije u Europsku uniju i što navode kao razloge što Srbija i dalje nije članica EU?**

Euroskepticizam kod mladih je porastao i samo trećina mladih podupire ulazak Srbije u Europsku uniju, 26 posto nema stav, a 41 posto je protiv članstva u EU. Kada govorimo o ključnim razlozima zbog kojih Srbija još nije postala članica EU sada manje mladih smatra da je to zbog toga što Srbija nije uradila potrebne unutarnje reforme, a najviše se kao razlog navodi odbijanje Srbije da prizna Kosovo i to što se Srbija ne želi odreći dobrih odnosa s Rusijom i Kinom. Dakle politička pitanja preovladavaju u odnosu na unutarnje reforme i mladi tu poziciju balansiraju vide kao ključnu prepreku za dalji proces europskih integracija.

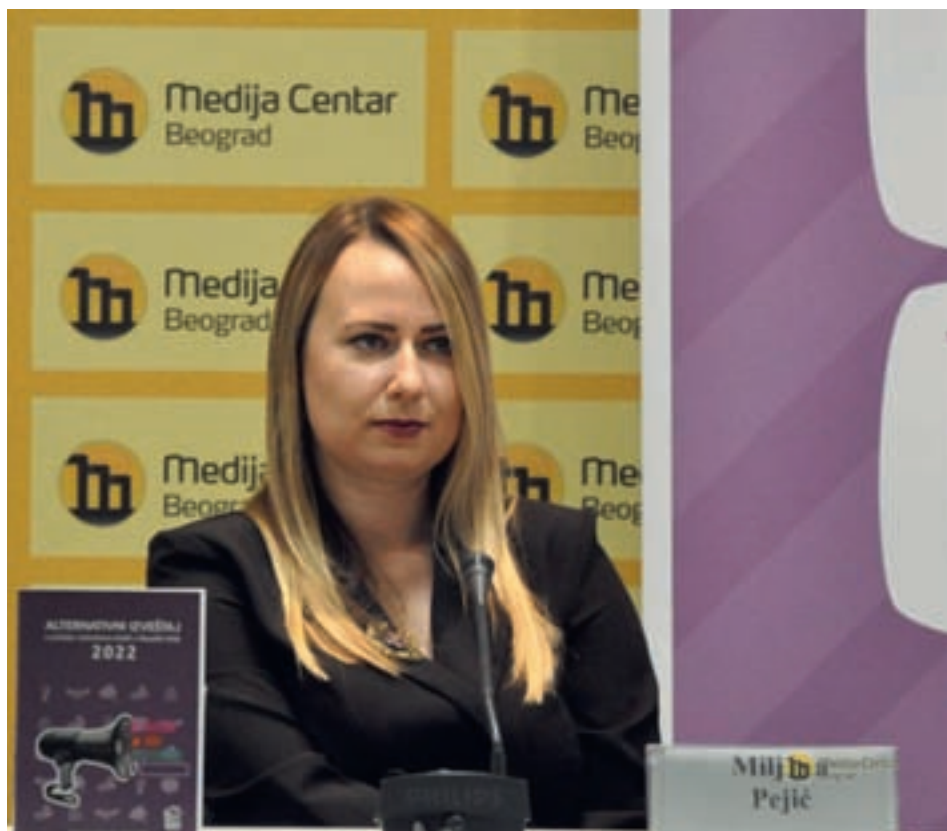
► **Često govorimo kako su mladi ti koji odlaze ili žele otići. Pokazuje li to i vaše istraživanje, što su razlozi koji se navode i gdje uglavnom mladi vide svoju budućnost?**

Ovo pitanje ima veze s onim što smo govorili na početku ovog intervjua, a to je pitanje životnog standarda. U ovom trenutku najveći postotak mladih želi otići upravo iz tog razloga. Srbiju želi napustiti 49 posto mladih. Dodatno je zabrinjavajuće što uz tih 49 posto koji žele otići još 40 posto ne odbacuje tu mogućnost. Tek 11 posto

mladih sigurno je da ovdje želi ostati bez obzira na socio-ekonomske prilike i političku situaciju. Države koje su im najprimamljivije su zemlje zapadne Europe, potom SAD, pa tek onda neke druge države.

Životni standardi i uvjeti za dostojanstven život glavni su motivi mladih za odlazak.

► **Vratit ću Vas na stavove mladih prema Europskoj uniji i podatak da se 41 posto mladih protivi ulasku Srbije u EU, a onda zemlje zapadne Europe navode kao mjesta gdje bi otišli zbog posla i dostojanstvenog života. Kontradiktorno.**

Mislim da mladi Europsku uniju vide kao jednu kompleksnu strukturu, što EU i jeste. Prepoznaju oni dodatne mogućnosti koje bi imali ulaskom Srbije u EU, ali s druge strane osim ekonomskih tema važna su im i identitetska pitanja. Europska unija bi trebala komunicirati i neke teme koje su mladim ljudima važne, odnosno u prvi plan bi trebala stavljati benefite koje bi građani i građanke imali od priključenja Srbiji EU. Kao što smo imali benefite od bijele Šengenske liste da putujemo kroz države EU bez viza ili sudjelovanje u ERAZMUS + programima kao ravnopravna država. To su konkretne stvari koje EU mogu približiti mladima u Srbiji, a koje mladi u ovom trenutku ne vide, jer se dominantno Europska unija vezuje za političke teme.

► **Vaše istraživanje bavilo se i drugim pitanjima, ali ne možemo detaljno komentirati sve rezultate. Kada sagledate cjelokupno istraživanje i odgovore koje su mladi dali što bi izdvojili kao najveće probleme i što bi bila moguća rješenja?**

Nama je važno u fokus staviti teme koje se tiču uključivanja mladih u procese donošenja odluka. Tu prije svega govorimo o Zakonu o mladima koji se provodi više od 10 godina i koji je neophodno poboljšati kako bi mladi imali veću potporu za svoje organiziranje, kako bi se osnažili i mogli utjecati na zapošljavanje, obrazovanje, sigurnost.

Izuzetno je važno poboljšanje ekonomskog položaja mladih. Nismo govorili o prelasku iz sustava obrazovanja na tržište rada. U ovom trenutku polovina mladih nema priliku za radne prakse, koje su važne kako bi se mladi »uvukli« u novi svijet zapošljavanja koji ih čeka. Kada su i imali radne prakse one su u 75 posto slučajeva bile neplaćene. Zaštita mladih od rada bez ikakve naknade je izuzetno važna. Srbija jeste inicirala na zahtjev mladih uvođenje u pravni okvir jedan takav zakon. On još uvijek nije usvojen, prošao je javnu raspravu i važno je kada se formira nova Vlada usvajanje Zakona o radnim praksama. To bi mladima garantiralo fer uvjete za obavljanje radne prakse i spriječilo njihovu eksploataciju.

Još jedan podatak važan za ekonomski položaj mladih jeste kakve poslove dobivaju i kakve uvjete rada imaju. U ovom trenutku imamo podatak da svaka peta osoba radi na crno, bez ikakvog ugovora s poslodavcem. Ugovore o radu koji im garantiraju zaštitu radnih prava ima tek 59 posto mladih. Važno je zato raditi na tome da se mladim ljudima kojima nedostaje radno iskustvo osigura jedan dostojanstven način da steknu to radno iskustvo. To što imaju malo godina ne znači da ne trebaju imati iste uvjete rada kao i njihove starije kolege.

Ove godine primijetili smo i problem sigurnosti mladih, naročito kada govorimo o nasilju nad mladima. Postoji porast svakog vida nasilja. U odnosu na prošlu godinu primjetan je porast seksualnog nasilja i u ovom trenutku svaka četvrta mlada žena izjavljuje kako je pretrpjela neki vid seksualnog nasilja. Osim kažnjavanja počinitelja i rada na mentalnom zdravlju onih koji su pretrpjeli to nasilje važno je raditi i na prevenciji bilo kog oblika nasilja.

Svaka četvrta mlada osoba u ovom trenutku smatra da nasilje može biti opravdano, što je crvena linija preko koje apsolutno nitko ne smije prijeći. To jeste nešto na čemu treba raditi, pokrenuti donositelje odluka, civilno društvo, obitelji.

Još bih se vratila na zapošljavanje i podatak koji se tiče zapošljavanja žena i muškaraca u uzrasnoj kategoriji od 25 do 30 godina. U toj uzrasnoj kategoriji znatno je manje zaposleno mladih žena nego muškaraca i to govori o diskriminaciji od strane poslodavaca prema ženama.

FOTO: Medija Centar Beograd

Traktorska blokada Vojvodine

Prije deset dana počeli su prosvjedi poljoprivrednika. Među prvima koji su traktorima izašli na ulice prvo u prosvjedne vožnje, a zatim i blokade projedinih prometnica bili su srijemski poljoprivrednici, a onda su se prosvjedu priključili poljoprivrednici u Subotici, Somboru, Srbobranu..., kolona traktora stigla je i pred Banovinu. Nezadovoljstvo ratara prelomilo se na otkupnoj cijeni suncokreta. Poljoprivrednici su tražili 700 eura po toni, uz to su pred ministra poljoprivrede **Branislava Nedimovića** i Vladu Srbije postavili i zahtjev da se ukinu akcize na gorivo za količine do 100 litara po hektaru i da se ukine zabrana izvoza žitarica i ulja, poticaje od 300 eura po hektaru i proglašenje suše elementarnom nepo-

godom. Već na prvim pregovorima kojima je uz resornog ministra Nedimovića prisustvovala i premijerka **Ana Brnabić** Vlada je prihvatila da se ukine zabrana izvoza ulja i žitarica. Oko drugih zahtjeva išlo je teže. Umjesto za 100 litara po hektaru Vlada je pokazala spremnost da se odrekne 20 dinara po litri goriva, ali za maksimalno 60 litara po hektaru. Najviše je zapelo kod otkupne cijene suncokreta, a na stolu je bila ponuda od 535 eura po toni. Ono što je trebalo umilostiviti poljoprivrednike bila je ponuda za premiju za mlijeko od 15 dinara po litri od drugog kvartala, mogućnost da gorivo toče dva puta tijekom dana i uz to 60 litara u kanistere. Sve to dešavalo se krajem prošlog tjedna, ali sve obećano nije bilo dovoljno da se traktori sklone, već naprotiv blokade su pojačane, a broj onih koji su se priključili prosvjedima samo se povećavao tijekom prošlog vikenda. Blokirani su mostovi, važne prometnice, a poljoprivrednici su prijetili i blokadom prilaza većim gradovima.

Nova runda pregovora bila je u Vladi Srbije u ponedjeljak, ali ni nakon devet sati pregovora dogovor nije postignut. Vlada je ponudila cijenu suncokreta od 70 dinara po kilogramu, poticaj od 20 dinara po litri goriva za maksimalno 80 litara po hektaru i za maksimalno 20 hektara, moratorij na poljoprivredne kredite od 12 mjeseci, uključivanje poljoprivrednih udruženja u kreiranje agrarne politike, politike poticaja, a premija za mlijeko 15 dinara po litri treba biti usuglašena sa stočarima. Od svega ponuđenog za poljoprivrednike je najspornije bilo 70 dinara za suncokret, a njihov posljednji ustupak je bio 73,5 dinara.

Neuspjeli pregovori samo su produžili i pojačali bloкаде prometnica. Obrt se desio u utorak kasno navečer

kada je iz Vlade Srbije stigla informacija o postignutom dogovoru i prekidu prosvjeda poljoprivrednika. Sporazum s Vladom potpisali su udruženja *Stig* i *Južni Banat*. Vlada je predložila konačnu cijenu suncokreta od 73 dinara po kilogramu, a isplata je dogovorena do 15. listopada ove godine. Marža posrednika ograničena je na maksimum 2,6 dinara, dok trošak transporta robe od otkupnog mjesta do uljare, snose same uljare. Za dizel gorivo Vlada je predložila poticaj u narednom periodu od 20 dinara po litri, za 50 litara po hektaru, dok će se premija za mlijeko za jedan kvartal u 2022. godini povećati na 15 dinara. Moratorij na kredite bit će stavljen u narednih 12 mjeseci.

Nakon ove objave iz Vlade povukli su se traktori ispred Banovine, a od prosvjeda su u utorak navečer odustali i drugi poljoprivrednici.

Traktori subotičkih poljoprivrednika ostali su u Strossmayerovoj ulici i u srijedu, ali bez blokade prometa. »Mi tražimo da se na području Subotice suša proglaš elementarnom nepogodom. Uz nas, na tom zahtjevu inzistiraju i ratari u Banatu«, kazao je u srijedu **Vinko Stantić** koji je tada i najavio razgovore s gradonačelnikom Subotice **Stevanom Bakićem**. Razgovori su trebali biti jučer, a ratari od Bakića traže da uputi zahtjev da se suša proglaš elementarnom nepogodom. »Kada se proglaš elementarna nepogoda lokalna samouprava ima pravo formirati krizni stožer koji bio procijenio nastalu štetu. Zbog suše šteta na suncokretu je oko 60 posto, na kukuruzima i do 90 posto. Gradonačelnik ima obvezu primiti naš zahtjev i uputiti ga Vladi Republike Srbije«, kazao je Stantić.

Z. V.

Priopćenje Olenika i Žigmanova Ukinuti Zakon o rehabilitaciji i poništiti sve pravne posljedice njegove primjene

»Zakonom o rehabilitaciji iz 2011. godine se ne utvrđuje je li **Nikola Kalabić** naređivao ili je i sudjelovao u vršenju ratnih zločina tijekom Drugog svjetskog rata, već se, samo formalno, utvrđuje je li imao pravično suđenje. Međutim, svaka sudska odluka kojom se utvrđuje da nije imao pravično suđenje ukida raniju osuđujuću presudu te zbog nemogućnosti novog suđenja svi suradnici okupatora, izdajnici i ratni zločinci ostaju neosudivani«, navodi se u zajedničkom priopćenju narodnih zastupnika koalicije *Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani* **Aleksandra Olenika i Tomislava Žigmanova**.

Isto se dogodilo i s **Dražom Mihailovićem**, i ako ovaj zakon ostane na snazi riskiramo da svi ratni zločinci i suradnici okupatora ostanu neosudivani i to bez mogućnosti utvrđivanja njihove stvarne krivice.

Zakonom o rehabilitaciji se pokušava od gubitnika rata, četnika, ustaša i ostalih zločinaca i suradnika okupatora, napraviti pobjednike i zato će narodni zastupnici koalicije *Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani* predložiti ukidanje ovog zakona, ali i svih njegovih posljedica, a to su presude o rehabilitaciji koje su do sada donesene.

Zahtjev za hitnom sjednicom Skupštine Grada Subotice zbog suše

Vijećnička grupa »DSHV – LSV – Ujedinjeni za demokratsku Suboticu« uputila je 11. kolovoza predsjedniku Skupštine Grada Subotice dr. sc. **Bálintu Pásztoru** zahtjev za sazivanje hitne, izvanredne sjednice Skupštine Grada Subotice s jedinom točkom dnevnog reda – Proglašenje elementarne nepogode – suša.

Vijećnici koalicije »DSHV – LSV – Ujedinjeni za demokratsku Suboticu« u Skupštini Grada Subotice traže i da se donese odluka o formiranju povjerenstva koje bi utvrdilo štetu i na osnovu toga zahtijevalo od Vlade Republike Srbije da proglasi stanje elementarne nepogode od suše.

Vijećnici u zahtjevu navode kako su pojedine poljoprivredne kulture zbog suše pretrpjele ogromnu štetu te će prinosi biti minimalni, zbog čega u okviru mjera ublažavanja posljedica suše treba prilagoditi davanja poljoprivrednika Republici, Pokrajini i lokalnoj samoupravi. Također se kaže da porez na imovinu, naknadu za odvodnjavanje, pašarinu, kao i doprinose za mirovinsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti treba reprogramirati na pet godina s grejs pe-

riodom od dvije godine. Vijećnici traže da se u stanje privremenog mirovanja poljoprivrednicima stave: rate kredita, rate prema fondovima i lizing kućama te da se cijene zakupa državne zemlje prilagode situaciji nastaloj uslijed proglašenja elementarne nepogode. Od Republičke direkcije za robne rezerve traže da se poljoprivrednicima, a prvenstveno stočarima iz Grada Subotice, osigura adekvatna pomoć. Liga socijaldemokrata Vojvodine i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini se pridružuju zahtjevima poljoprivrednika da cijena suncokreta ne bude niža od 700 eura po toni, da cijena suncokreta ima paritet prema litri ulja, gorivo za jesenske radove da se osigura za 170 dinara na svim crpkama, te da se omogući najmanje tri točenja dnevno po kartici i dva u rezervoare radnih strojeva. Za proljetnu sjetvu traže da se osigura plavi dizel i oslobađanje akciza na gorivo.

U obrazloženju svog zahtjeva vijećnici kažu kako je ovo pitanje opstanka velikog broja domaćinstava na teritoriju Grada, u kojem politička pripadnost ne smije imati odlučujuću ulogu, nego se mora uspostaviti politički konsenzus da se iz opasne situacije uzrokovane elementarnom nepogodom – sušom, izađe sa što manje posljedica. Osim korodiniranog djelovanja na svim razinama vlasti, vijećnici smatraju kako je posljednji trenutak da se donese i zakon o subvencijama koje će biti po hektaru i stočnom grlu jer Srbija ostaje bez mlijeka i mesa.

Press služba DSHV-a

Kaurić: Plodna i iskrena suradnja s Vučevićem

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** najavio je prošlog petka, 12. kolovoza, da su kandidati za predsjednika nove vlade, aktualna premijerka **Ana Brnabić** i gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević**. Zagrebački *Jutarnji list* je, komentirajući ovu vijest, u tekstu od 14. kolovoza ocijenio da je »sada malo jasnije« zbog čega je »Vučević nedavno pratio svojeg šefa Aleksandra Vučića u pasivno-agresivnim napadima na Srbe koji ljetuju u Hrvatskoj«.

Zamjenik predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Goran Kaurić** se 15. kolovoza oglasio ovim povodom na svom Twitter nalogu na kojem je napisao kako ima »odličnu i iskrenu suradnju s gradonačelnikom Novog Sada Milošem Vučevićem« zahvaljujući čijoj potpori su započeti, pomognuti i završeni brojni projekti. »U ime hrvatske zajednice u Novom Sadu te u svojstvu zamjenika predsjednika DSHV-a odgovorno svjedočim iskrenu i plodnu suradnju s Vučevićem, čijom potporom su započeti, pomognuti i završeni brojni projekti i procesi na dobro i u korist ovdašnje hrvatske zajednice!«

Kaurić je zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama u pokrajinskoj Vladi.

H. R.

Zajednički koncert pet nacionalnih zajednica

Zvuci multikulturalne Vojvodine u Novom Sadu

»Danas se prikazujemo u svoj šarenolikosti, i mi sami kao hrvatska zajednica, ali sudjelujemo i upravo s onima s kojima se možda jezikom ne razumijemo, međutim, kultura prelazi sve granice, a glazba je u tome vrhunac«, istaknula je Katarina Čeliković

Koncert ansambala tradicionalne glazbe pet nacionalnih zajednica *Cvijet raznolikosti* održan je 16. kolovoza, s početkom u simboličnih 20:22 minuta u Srpskom narodnom pozorištu, na sceni *Pera Dobrinović* u okviru programa *Novi Sad – Europska prijestolnica kulture* i programskog luka *Dunavsko more*. Koncert su obogatili zvuci Narodnog orkestra Rumunja iz Vojvodine, Komornog gudačkog orkestra Zavoda za kulturu vojvođanskih Slovaka, Orkestra *Juhász*, Kulturno-umjetničkog društva *Petro Kuzmjak*, dok je hrvatsku zajednicu predstavila Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* s vokalnom solisticom **Marijom Kovač** koja je otpjevala pjesme »Bunjevka sam to mi je i dika«, »Lijepo ti je u našem Srijemu« i »Okolo moje plavo i garavo«.

Urednik glazbene produkcije Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (ZKVH) **Vojislav Temunović** naveo je kako su sa solisticom Marijom Kovač napravili splet melodija: jedne bačko-bunjevačke, jedne srijemske i jedne šokačke te istakao značaj ovakvih manifestacija.

»Ovakav program za nas predstavlja jedno novo iskustvo. Lijepo je upoznati kako druge nacionalne manjine sviraju, čuti njihovu vrstu glazbe, kao i oni našu. Glazba je univerzalni jezik u kom se svi vrlo dobro razumijemo. Na probama je funkcioniralo sve vrlo dobro, bez obzira na to

tko kojim jezikom govori, jer glazba je jedan jezik«, rekao je Temunović.

Izvrсна suradnja manjinskih Zavoda za kulturu

Menadžerica kulturnih aktivnosti u ZKVH-u **Katarina Čeliković** naglasila je kako koncert pet manjinskih Zavoda za kulturu svjedoči jednoj izvršnoj suradnji.

»Večerašnji koncert je jedinstven jer pokazuje bogatstvo, ne samo naroda i kulture, nego i zajedništva ljudi koji ovdje žive. Novi Sad je danas srce Vojvodine, a mi kao Vojvođani pokazujemo jednu širinu. Na našem horizontu zapravo cvjetaju cvjetovi različitih boja i zato je ovaj cvijet raznolikosti posebno važan za nas. Danas se prikazujemo u svoj šarenolikosti, i mi sami kao hrvatska zajednica, ali sudjelujemo i upravo s onima s kojima se možda jezikom ne razumijemo, međutim, kultura prelazi sve granice, a glazba je u tome vrhunac«, istaknula je Katarina Čeliković.

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** ocijenio je kako su interkulturalne priredbe ove vrste veoma važne te kako je spremnost hrvatske zajednice na suradnju uvijek postojala jer, kako je naveo, možemo učiti upravo jedni od drugih.

»Kulturni prostor hrvatske zajednice u Vojvodini je izuzetno bogat, kvalitetan, a ovo su prilike da dio onoga što

radimo prezentiramo i rado to činimo zajedno s drugim nacionalnim zajednicama. Kada je u pitanju umjetnost i stvaralaštvo, ovakvi susreti obogaćuju i rado smo se odazvali ovoj inicijativi. Mislim da bi Zavodi za kulturu nacionalnih manjina trebali biti promotori ovakvih interkulturalnih veza; da budemo ono što je značajka Vojvodine, a to je multietnička regija u kojoj su interkulturalne veze i sadržaji i više nego dobrodošli i da u praksi to i pokazujemo«, naveo je Žigmanov.

Most kulture i zajedništva

Pomoćnik gradonačelnika Grada Novog Sada **Aleksandar Petrović** naglasio je kako Novi Sad stoljećima skladno živi s nacionalnim zajednicama te kako ovakve manifestacije na pravi način obogaćuju godinu u kojoj Novi Sad nosi titulu Europske prijestolnice kulture.

»Večeras će pet nacionalnih zajednica predstaviti sav kolorit, talent, spektakl na glazbenim instrumentima i predstaviti će podneblje i kulturu kojoj pripadaju i sav autohtoni štimung kojim raspolažu. Novi Sad je multikulturalan grad, pravi primjer jednog suživota. Ova manifestacija i druge slične njoj su ono najljepše što razgaljuje srce, dušu i sva

čula. Želim da ovaj most kulture, prije svega zahvaljujući *Fondaciji Novi Sad 2022 – Europska prijestolnica kulture* koja je u već prebogat koloritni program uvrstila i ovu manifestaciju, bude čvrst, postojan i stamen, kao što je i suživot svih nas«, zaključio je Petrović.

Nositelj projekta je Zavod za kulturu vojvođanskih Rumunja, dok su partneri Zavodi za kulturu vojvođanskih Rusina, Slovaka, Mađara i Hrvata. Koordinator *Cvijeta raznolikosti* **Mirča Lelea** istaknuo je kako nacionalne zajednice trebaju biti ujedinjene u brojnim temama, pogotovo u umjetnosti.

»Ova manifestacija je zapravo naša Vojvodina u kojoj nije važno jesi li Rumunj, Slovak, Rusin, Hrvat, Mađar, Srbin..., to su dokazali i ovi momci koji su se u posljednjih nekoliko mjeseci mnogo trudili da organiziramo ovaj događaj. Mislim da odavno, možda i desetljećima, nismo imali ni u Novom Sadu ni u Vojvodini koncert koji se odvija na pet jezika i koji spaja više od pet kultura i nacionalnih zajednica. Ovo je veoma važan projekt koji se treba nastaviti u ovom smjeru jer je interkulturalnost ono što Vojvodini treba vratiti kako se nacionalne zajednice ne bi zatvarale svaka sa svojim aktivnostima. Veoma je važna suradnja i da sve nacionalne zajednice budu zajedno, bez obzira na razlike«, naveo je Lelea.

Kristina Ivković Ivandekić

Osnova svega – biti dobar čovjek

»Među vama ovdje, ima vas barem 20 koji ste mnogo zaslužniji od mene za ovu nagradu, a niste je dobili. Tako da, ostaje nam valjda jedino ono što u Svetom pismu piše, a i vi kad uradite sve što treba, recite: 'Sluge smo beskorisne. Učinili smo ono što smo morali'«, rekao je prof. dr. Josip Ivanović

Profesor dr. **Josip Ivanović**, devetočlana obitelj **Zdenka** i **Jasne Dulić** iz Đurđina, te Samostan svetog Dominika iz Subotice, dobitnici su ovogodišnjih nagrada *Ivan Antunović* po odluci Vijeća istimenog Katoličkog društva, za promicanje kršćanskih vrednota u našem društvu. One su im dodijeljene na Književnoj večeri koju tradicionalno uoči središnje proslave *Dužijance* priređuje spomenuto društvo, kojom se obilježava i njegov dan, a koja je održana u četvrtak, 11. kolovoza, u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici. Ovom je prigodom, u povodu 50 godina od smrti znanstvenika, književnika te društveno i kulturno angažiranog djelatnika dr. **Matije Evetovića**, izlaganje o njegovom liku i djelu održao ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković**, a obznanjene su i prve tri nagrade za izloge u Subotici ukrašene u duhu *Dužijance*.

Lik i djelo dr. Matije Evetovića

Dr. Matija Evetović (1894. – 1972.) bio je gimnazijski profesor, ravnatelj Muške gimnazije u Subotici, dogradonačelnik Subotice, pročelnik Gradskog muzeja Subotica, profesor u subotičkom Sjemeništu *Paulinum*... Svojim je djelima pridonio očuvanju vjerske i nacionalne svijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata i tako spada u velikane hrvatskog naroda u Bačkoj.

»Rođen je u Bačkom Almašu / Bácsalmásu (danas u Mađarskoj) 1894., a sa svojom obitelji doseljava se u Suboticu 1899. godine. Prije rata stanovao je u Pozorišnoj ulici br. 2 (današnja Nušićeva), a nakon rata, 1953., u Preradovićevoj 3. Što se tiče njegovih ideoloških političkih orijentacija, do 1918. kod njega je prisutan protumađarski mladenački bunt, nakon čega je do '30-ih godina prorežimski nastrojen, potom naginje ka prohrvatskim opcijama, od '41. do '44. nije prisutan u javnosti, dok je od '45. lojalan režimu koji koristi njegove stručne kvalifikacije. U Zagrebu završava Filozofski fakultet, gdje 1923. brani i doktorsku disertaciju. Kao što je u ranijem periodu imao otpor prema mađarizaciji i vladajućoj poli-

tici, u valu južnoslavenskog ujedinjenja se provuklo i to da je postao član režimske Narodne radikalne stranke. Zahvaljujući tome Evetović je 1926. godine postavljen na mjesto zamjenika gradonačelnika Subotice na kojoj je dužnosti do polovine 1927. Također, trudio se pomiriti katoličanstvo Bunjevaca s naturenim radikalstvom. Aktivno radi u prorežimskoj Bunjevačkoj prosvetnoj matici (kasnije prelazi u prohrvatsku Maticu subotičku), zamjenik je predsjednika *Zemljodilske kasine*, te uređuje i piše političke članke za *Subotičke novine*. Početkom '30-ih godina, 'vjetrovi hrvaštine' koji se sve više osjećaju na ovim prostorima, zahvatili su i Evetovića koji je sudjelovao u nekoliko događanja poput velike svečanosti Hrvata Bunjevaca 1936. u povodu 250. godišnjice dolaska Bunjevaca u Suboticu. Pod utjecajem Crkve, postaje u to vrijeme sve aktivniji u nekim kulturnim društvima. Bio je aktivan u Matici subotičkoj, Humano prosvjetnom odboru, riječju, sve se više angažira u društvenim krugovima s jasnom hrvatskom odrednicom. Godine 1934., na prijedlog **Blaška Rajića**, izabran je za predsjednika Savjeta rimokatoličkih crkvenih općina, a od 1936. sudjeluje u radu Hrvatske kulturne zajednice«, naveo je, među ostalim, Stevan Mačković.

Matija Evetović je objavljivao u *Književnom severu*, *Klasju naših ravni*, *Subotičkim novinama* i *Subotičkoj Danici*, a pisao je i za Hrvatsku enciklopediju. Najznačajnija njegova djela su *Život i rad biskupa Ivana Antunovića, narodnog preporoditelja* (Subotica, 1935.), te *Život i rad Paje Kujundžića*, a svoje najznačajnije djelo *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* priveo je kraju 1940./41. koje je nakon rata čuvano u Gradskoj knjižnici Subotica. Ovo je djelo 2010. priređeno pod uredništvom **Milovana Mikovića** i tiskano u nakladi NIU *Hrvatska riječ*.

Dobitnici nagrada *Ivan Antunović*

Vijeće KD-a *Ivan Antunović* na svojoj je sjednici 12. srpnja ove godine donijelo odluke o dodjeli Nagrade *Ivan*

Antunović zaslužnom pojedincu, brojnoj obitelji i udruzi. Dobitnike je priopćio i nagrade im uručio predsjednik Društva vlč. **Josip Štefković**.

Kao zaslužnom pojedincu Društvo je nagradu dodijelilo prof. dr. **Josipu Ivanoviću**, redovitom sveučilišnom profesoru, dekanu Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici Sveučilišta u Novom Sadu. Po rođenju je Somborac, a po odrastanju Subotičanin. Pedagogiju i sociologiju diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je i stekao akademski naziv magistra znanosti iz područja pedagogije, a 2007. je obranio doktorsku disertaciju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, stekavši znanstveni stupanj doktora pedagogijskih znanosti. Kako se navodi u Obrazloženju Odluke, Josip Ivanović aktivno je sudjelovao u počecima institucionalnog organiziranja hrvatske zajednice u Srbiji. Sudjelovao je u osnivačkim koracima Katoličkog društva *Ivan Antunović*, Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije, Hrvatskog akademskog društva, Hrvatskog informatičkog centra, Hrvatskog društva za pomoć učenicima i studentima *Bela Gabrić*, Hrvatske čitaonice, Društva srpsko-hrvatskog prijateljstva, Privremenog hrvatskog nacionalnog vijeća, Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Crnoj Gori. Bio je prvi predsjednik Udruženja *Marija* koje je pokrenulo Radio Mariju Srbije. Godine 2011. Sveta Stolica mu je dodijelila odličje *Pro Ecclesia et Pontifice* za dugodišnji rad i prinos razvoju katoličkih škola u Srbiji.

Nagradu Društva dobila je i obitelj **Zdenka i Jasne Dulić** iz župe sv. Josipa Radnika iz Đurđina gdje u vjери odgajaju svojih sedmero djece: **Saru** (13), **Barbaru** (11), **Jakova** (9), **Anastaziju** (8), **Petra** (6), **Marka** (4) i **Iliju** (1)), a, kako je ovom prigodom rečeno, osmo je »na putu«. Školska djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, a cijela obitelj aktivna je u brojnim župnim aktivnostima, kao i u Neokatekumenskoj zajednici.

Društvo *Ivan Antunović* nagradu je dodijelilo i Samostanu svetog Dominika iz Subotice. Časne sestre Dominikanke u Suboticu su došle 1947. godine velikom zaslugom s. **Male Tereze Vidaković**, prve bačke dominikanke. Vodila ju je želja duhovno blago dominikanskog duha prenijeti u svoj zavičaj, među svoje sunarodnjake bunjevačke Hrvate. U crkvi su pomagale oko uređenja, na župi su organizirale veliki mješoviti zbor te poučavale djecu sviranju harmonija i glazbi. Djelovale su i u Tavankutu do 1998. godine, a nakon otvorenja novog samostana u Subotici 1986. sestre su u njemu otvorile dom za starije i

bolesne gospođe. Pokrenule su mnoge inicijative u župi: župne tribine, molitvenu zajednicu *Dominik*, sudjelovanje dječjeg zbora na *Zlatnoj harfi*, sudjelovanje mješovitog zbora na različitim događanjima i smotrama, izlete djece, hodočašća odraslih. U ime Samostana nagradu je primila s. **Nada Ivanković**.

U ime svih nagrađenih, Vijeću Katoličkog društva *Ivan Antunović* zahvalio se prof. dr. Josip Ivanović, među ostalim sljedećim riječima:

»Čovjek u životu radi, radi, radi. Nekada to netko primijeti i bude ovakav epilog kao što je večeras. Zato mene sada obuzimaju ambivalentni osjećaji; s jedne strane zahvalnost i sreća što sam dobio ovo lijepo pri-

znanje, a s druge strane malo tuga i sjeta zbog toga što ima mnogo ljudi koji rade, rade, rade, rade, više puta ću to ponoviti nego prvi put, al' nitko to ne primjećuje. Evo među vama ovdje, ima vas barem 20 koji ste mnogo zaslužniji od mene za ovu nagradu, a niste je dobili. Tako da, ostaje nam valjda jedino ono što u Svetom pismu piše, a i vi kad uradite sve što treba, recite: 'Sluge smo beskorisne. Učinili smo ono što smo morali'. U funkciji koju obavljam posljednjih pet godina i, ako Bog da, još dvije, sa svakom generacijom se opraštam riječima jednog književnika: 'Ne tražim od vas da činite čuda i čudesna, al' s pravom tražim od vas da budete dobri ljudi'. To je osnova svega«.

Književnu večer svojim je nastupom glazbeno i duhovno obogatio zbor KD-a *Ivan Antunović – Collegium Musicum Catholicum* pod ravnanjem **Miroslava Stantića**, a priređivanje ovog događaja pomogli su: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Grad Subotica i Hrvatski Caritas.

I. Petrekanić Sič

Srem Folk Fest u Srijemskoj Mitrovici

Iz osam država 400 sudionika

»Srem Folk Fest svake godine osvježavamo i dopunjavamo novim dodatnim sadržajima i u tehničkom i audiovizualnom smislu i trudimo se ugostiti što veći broj sudionika. Festival je postao simbol grada i brend Srijemske Mitrovice. On pokazuje da smo grad folklor, grad tolerancije i različitosti, ali i grad koji te razlike ne pravi nego ih uvažava, poštuje i cijeni. Ovdje su svi dobrodošli«, kaže direktor festivala Petar Samardžić

Međunarodni revijalni festival folklor *Srem Folk Fest* koji se održava svake godine u organizaciji Centra za kulturu *Sirmiumart* i pod pokroviteljstvom Grada Srijemska Mitrovica, ove godine je obilježio svoje punoljetstvo. Cilj festivala je njegovanje i promoviranje narodne pjesme, plesa, muzike i nošnje svih naroda svijeta. Festival je prilika da se i gostujući ansambli upoznaju s lokalnom kulturom i tradicijom grada domaćina kao i dodir različitih kultura i tradicija te uspostavljanje suradnje i prijateljskih odnosa među ansamblima na internacionalnoj razini. Ovogodišnji festival *Srem Folk Fest* održan je od 11. do 14. kolovoza na Žitnom trgu u Srijemskoj Mitrovici, na otvorenoj sceni u ambijentu iskopina starog rimskog grada. Pred brojnim gledateljstvom predstavili su se folklorni ansambli iz osam zemalja svijeta i više od 400 sudionika.

Potvrda kulturne vrijednosti

Srem Folk Fest od 2015. godine djeluje u okviru Međunarodne federacije folklornih festivala CIOFF – svjetske međunarodne institucije, koja nameće vrhunske standarde u organizaciji folklornih manifestacija. Od 2019. godine festival djeluje pod pokroviteljstvom Nacionalne komisije za suradnju s UNESCO-om, kao jedan od festivala koji ima za cilj očuvanje nematerijalne kulturne baštine cijelog svijeta.

»Tijekom proteklih godina festivala pokazalo se da *Srem Folk Fest* ima svoju vrijednost. Drago mi je da smo uspjeli u onome što smo zacrtali na samom početku 2004. godine kada je održan prvi festival. Tada je Kulturno-umjetničko društvo *Branko Radičević* iz Srijemske Mitrovice i Centar za kulturu *Sirmiumart* stao iza nas, a kasnije i Grad Srijemska Mitrovica. Do sada je na festivalu sudjelovalo preko 50 zemalja i više tisuća sudioni-

ka. Možemo biti zadovoljni, jer je mitrovačka publika i ne samo ona, nego publika cijele regije, imala priliku vidjeti različitost folklorne tradicije koja je prava vrijednost, koja se njeguje na našim prostorima i na koju smo ponosni«, istaknuo je umjetnički direktor festivala **Dragan Đorđević** i dodao da je ove godine bilo puno izazova i poteškoća oko same organizacije zbog problema s covidom i ratne situacije u svijetu.

»Neki od najavljenih sudionika iz pojedinih zemalja nisu nam došli, jer nisu dobili vize i imali su niz drugih poteškoća. Ali bez obzira na to, uspjeli smo organizirati festival kako smo to i ranije radili. Imamo goste iz osam zemalja, dvanaest ansambala, četiri dana programa. Ansambli iz pet zemalja nastupali su svaki dan i vjerujem da je publika uživala«, kaže Đorđević.

Simbol grada

Od 11. do 14. kolovoza na Žitnom trgu u Srijemskoj Mitrovici smjenjivali su se folklorni ansambli iz Meksika, Bugarske, Rumunjske, Grčke, Kosova i Metohije, Hrvat-

ske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, te nekoliko folklor-nih skupina iz Srbije.

»Što se tiče kvalitete, zadovoljni smo. *Srem folk fest* svake godine osvježavamo i dopunjavamo nekim novim dodatnim sadržajima i u tehničkom i audiovizualnom smislu i trudimo se ugostiti što veći broj sudionika. Ovaj festival je postao simbol grada i brend Srijemske Mitrovice. Festival koji pokazuje da smo grad folklor, grad tolerancije i različitosti, ali i grad koji te razlike ne pravi nego ih uvažava, poštuje i cijeni. Ovdje su svi dobrodošli«, izjavio je direktor Centra za kulturu *Sirmiumart* **Petar Samardžić**.

U Srijemskoj Mitrovici su se prvi put ove godine predstavili članovi KUD-a *Tena* iz Đakova, čiji se rad temelji na očuvanju slavonske tradicije, prije svega đakovštine.

»Imali smo vrlo srdačan prijam u Srijemu i kad vidim pozornicu i brojnu publiku, srce mi je puno. Kada smo počeli s radom 1985. godine, mislili smo da ćemo djelovati samo lokalno. Ipak smo se razvili u ansambl koji je danas respektabilan na razini Hrvatske. Već dugi niz godina idemo na festivale diljem svijeta. Gostovali smo na svim kontinentima. Društvo danas broji preko 200 aktivnih članova koji su organizirani u nekoliko sekcija: tri dječje, ansambl veterana, tamburaška škola i muška pjevačka skupina *Bećarine*, naši 'oldtajmeri' koji su nekada bili plesači, a sada mogu samo dobro pjevati«, kaže **Enrich Merdić**, umjetnički direktor Društva iz Đakova i predsjednik CIOF-a hrvatske nacionalne sekcije u Hrvatskoj, velike svjetske obitelji koja organizira festivale po najvišim mogućim standardima.

»Prije dvije godine smo dobili certifikat izvrsnosti od strane CIOF-a Hrvatske. Za razliku od drugih festivala koji nisu u okviru CIOF-a,

to nam daje veliku prednost. Ta velika mreža je rangirana od strane samih festivala i od grupa. Grupa ocjenjuje festival, festival ocjenjuje grupe, tako da se zna koja kvaliteta je prisutna na CIOF-ovim festivalima. Preko 300 festivala diljem svijeta se organizira u okviru CIOF-a, a to znači da su organizirani prema najvišim standardima. Generalno, festivali međunarodnog karaktera su od velikog značaja za upoznavanje naših mladih ljudi s drugim tradicijama, jer na taj način se stvara jedan pozitivan stav prema multietničnosti i stvaraju se velika prijateljstva koja traju dugi niz godina. Ne samo da volimo predstavljati svoje, nego volimo gledati i druge, te na taj način učimo i stvaramo platformu za jedan dobar suživot«, ističe Merdić i dodaje da mu je zadovoljstvo što su imali mogućnost surađivati s nekoliko

hrvatskih udruga iz Vojvodine, družiti se s njima.

»Svi festivali su veoma važni bez obzira jesu li natjecateljski ili festivalski kao što je festival u Srijemskoj Mitrovici«, istaknuo je umjetnički voditelj AKUD-a *Sonja Marinković* iz Novog Sada **Lazar Brkić** i dodao:

»Važno je prije svega predstaviti našu tradiciju, naše narodne plesove, naše narodne pjesme i naše ruho. Sudeći po broju gledatelja očito je da postoji zainteresiranost za naše bavljenje kulturom i umjetnošću. Važno je održavati što više ovakvih festivala i nastupati kako u zemlji tako i u inozemstvu«.

Peta večer je bila posvećena tamburaškoj glazbi. Publici su se predstavili tamburaški orkestri iz Šašinaca, Srijemske Mitrovice i Đakova.

S. D.

Gosti iz Meksika

Somborska kapela posvećena svetom Roku

Dar gradskog senatora

Kapela posvećena sv. Roku podignuta je u Somboru 1833. godine na Velikom katoličkom groblju. U kapelu je više puta provaljeno i umjetničke vrijednosti su nestale iz nje

U vrijeme epidemija u Europi, slika zaštitnika bila je pomoć za utjehu i nadu preživjelima. Nakon što je kuga nestala, slika sveca služila je kao pokazatelj Božjeg milosrđa. **Roko** se u Italiji obično prikazuje kao mladi hodočasnik, u sjevernoj Europi kao bradati sredovječni muškarac. Nosi suvremenu hodočasničku odjeću sa šeširom i ogrtačem, po šeširu ga se prepoznaje kao rimskog hodočasnika. Ostali atributi uključuju posudu s mastima i psa. Često se prikazuje kako na nozi ima ožiljak, a anđeo utješitelj ga prati. Roko se uvijek pojavljuje u vezi sa svojom ulogom pomoćnika u nevolji, njegovi se prikazi često mogu naći u narodnoj umjetnosti, u bolnicama i na oltarnim palama kao donacija spašenih. Tintoretov ciklus može se pronaći u *Scuola Grande di San Rocco* u Veneciji, sjedištu bratstva sv. Roka, koje je bilo

aktivno u bolnicama. Ova scena odgovara uobičajenim darivanjima milostinje poput **Laurentijevih** i **Kacilijinih**, s naglaskom na plemenitom stavu donatora i nevolji siromašnih, često u izrazitom realizmu. Prikazivan je kao teško bolesna osoba. Bolesnici su bili prikazivani na scenama s Rokom. Bolesnici leže na zemlji i molećivo pružaju ruke njemu.

Kapela na groblju

Današnja kapela posvećena svetom Roku, koja se nalazi na sredini starog dijela groblja svetog Roka (Veliko katoličko groblje), sagrađena je 1833. godine. Kapelu je dao sagraditi senator Grada Sombora **István Esztergamy**. U vezi ove kapele postoji jedna zbunjajuća činjenica, a to je 1781. godina kada je od somborskih franjevaca oduzeto vođenje župe. Za novog župnika imenovan je **Stjepan Jagodić** koji je u službu uveden u kapeli svetog Roka na groblju. Pojedini povjesničari ne znajući da je današnja kapela sagrađena 1833. godine, navode da je novi župnik Jagodić 1781. godine u službu uveden u današnjoj kapeli svetog Roka, ali ona tada nije postojala, niti je na njenom mjestu ranije postojala kapela. O kapeli svetog Roka koja je od 1781. godine služila kao župna crkva, kanonska vizitacija iz 1783. godine govori da je smještena u groblju svetog Roka ili Velikom groblju, dužine je oko 15 metara, a širine oko 7 metara. Imala je mali toranj sa zvonom. Ovu kapelu dokumenti ne spominju prije 1781., a ni nakon 1786. godine. Ona je služila kao župna crkva u kratkom periodu sve do odlaska franjevaca iz Sombora 1786. godine, tada je crkva Presvetog Trojstva vraćena za župnu crkvu.

Godina izgradnje kapele na simboličan način uklesana je u kamenu ploču koja je smještena na pročelju kapele: AEDS SACRA, PIA LIBERALITATE STEPHANI ESZTERGAMIVRBIS AVITAE SENATORIS EXSTRVCTA.

Manifices Heroi claro divaque zelanti His gratias reddit Communitati amor.

Latinski tekst opisuje da je kapela podignuta za života gradskog senatora Istvána Esztergamyja iz njegovog osobnog dara. Ako saberemo velike rimske brojeve istaknute u tekstu, dobijamo 1833. godinu.

Pismo koje je István Esztergamy 1833. godine poslao Kaločko-bačkoj nadbiskupiji potvrđuje da na mjestu današnje kapele ranije nije bilo kapele, nego su bili ostaci grobnih mjesta. Iz pisma saznajemo da su se neki vjerni-

ci pobunili zbog gradnje kapele na mjestu gdje se nalaze ostaci grobnih mjesta, pa je gradski senator Esztergamy tražio od nadbiskupa da on sam odredi mjesto izgradnje kapele i da Crkva da suglasnost i odobrenje o izgradnji da krivica ne padne na njega. Nadbiskupija je odobrila izgradnju na zamišljenom mjestu. Iz istog pisma saznajemo da je kapija glavnog ulaza groblja premještena na novo mjesto da bi bila naspram nove kapele. Između novog glavnog ulaza i kapele napravljen je i novi put.

Kapelu je na svečanoj svetoj misi blagoslovio kanonik **Ferenc Wagner** 1833. godine. Wagner je bio administrator, a zatim župnik u Somboru od 1807. do 1828. godine.

Arhiv Župe Presvetog Trojstva u Somboru posjeduje fotografiju iz 1899. godine na kojoj se vidi tadašnji izgled kapele i okoliš koji je bio drugačiji nego danas. Na fotografiji se vidi križ koji je bio postavljen ispred kapele 1. studenog 1863. godine, podigli su ga vjernici Župe. Taj križ više ne postoji. Na njegovom mjestu stoji jedan drugi napravljen od bijelog mramora, bio je nadgrobni spomenik apotekara **Móra Tarcayja** (1834. – 1904.) i njegove supruge **Clementine Ast** (1844. – 1869.). Odobrenjem tadašnje Duhovne Oblasti u Subotici 1960. godine prenesen je pred kapelu sv. Roka.

Kapela je više puta provaljena i umjetničke vrijednosti su nestale iz nje. Oltarna slika koja je prikazivala svetog Roka nestala je. Prije nestanka gospodin **István Silling** napravio je o njoj posljednju fotografiju i tako sačuvao uspomenu te oltarne slike.

Ispod kapele su kripte, a u jednoj od njih je sahranjen i somborski župnik **Ernő Kelle** (1841. – 1866.) čiji je nadgrobni spomenik ugrađen u vanjski zid kapele.

Sveti Rok

Rok je rođen u Montpellieru, gradu u južnoj Francuskoj. Njegovi roditelji dulje su vremena bili bez poroda. Molili su i zavjetovali se i Bog im je dao sina, koji će postati slavan svetac. Prije nego što je navršio 20 godina ostao je bez roditelja. Prodao je sva svoja dobra, a novac podijelio siromasima te se kao siromašan hodočasnik uputio prema Rimu. Na svome hodočašću u Rim, Rok se zaustavio u Acquapendenteu gdje se dao na dvorenje okuženih bolesnika u bolnici, a učinio je s Božjom pomoću i nekoliko čudesnih ozdravljenja. Daljnja postaja Rokova hodočašća bila je Cesena, a onda Rim. Ondje se zadržao oko tri godine te se na povratku u domovinu zaustavio u Riminiju, Novari i Piacenzi. Sva su ta mjesta njegova putovanja bila ispunjena djelima ljubavi prema bolesnicima.

U Piacenzi se Rok razbolio od kuge. Građani su ga zbog toga prognali iz svog grada i on se osjetio osamljen kao Krist na križu. Sklonio se u jednu šumu i ondje hranio biljem, uzdajući se u Božju providnost. Zdobivši zdravlje, Rok se vratio u svoj zavičaj, ali njegovu trpljenje još nije bio kraj. Iscrpljen od teške bolesti, bio je posve izobličen tako da ga nisu mogli prepoznati. Uхватili su ga te zatvorili. U zatvoru je proveo pet godina. Tada ga je još jedanput pohodila kuga. Svećeniku, koji mu je podijelio svete sakramente, otkrio je tko je. Preminuvši odano u Gospodinu 16. kolovoza 1327., bi od Gospodina odmah proslavljen raznim čudesnim znakovima.

Gabor Drobina

Naši gospodarstvenici (CX.)

Alati bez kojih se ne može

Godine 1990. sam otvorio Alatplast, a 1999. godine počeo sam kupovati alatne strojeve za proizvodnju raznih alata, kao i za dijelove elektromotora. Proizvodi zahtijevaju alate kako bi se proizveli, za sve treba forma, kalupi, potrebno je mnogo alata za proizvodnju, kaže Lojzija Dulić

Tvrtnica *Alatplast d.o.o.* osnovana je prije tridesetak godina u Subotici. Prvobitna djelatnost tvrtke je bila lijevanje (ubrizgavanjem) plastike i proizvodnja plastičnog cvijeća i ostalih predmeta od plastike. Ubrzo *Alatplast* počinje i izradu potrebnih alata za lijevanje plastike. Vremenom se djelatnost ovoga poduzeća potpuno preusmjerava na izradu alata i dijelova za razne strojeve.

Bogat park alatnih strojeva u ovome poduzeću sadrži i nekoliko najmodernijih CNC strojeva što znači računalno, numeričko upravljanje alatnim strojevima pomoću posebnih kodiranih naredbi instrukcijskog jezika koji se učitavaju u upravljačku jedinicu stroja. CNC strojevi prate najaktualnije tehnološke trendove, automatizirani procesi garantiraju pouzdanu i kvalitetnu izradu svakog komada proizvoda.

U ovome aktualnom vremenu, kada postoji i tehnologija virtualne stvarnosti, za sada postoji i realni svijet, a

on uključuje i proizvodne linije kojima se proizvode najraznovrsniji alati za strojeve, od onih za lim, plastiku, keramiku, kekse, pa do lijekova. Alatničari su itekako i danas potrebni. U *Alatplastu* rade visokostručni i iskusni radnici i inženjeri, a izrađuju najsloženije i najkvalitetnije proizvode u koje spadaju: štanc alati, špric alati, PET program, dijelovi za strojeve, alati za izvlačenje aluminijske folije, alati za vakumiranje i alati za program vjetrogeneratora.

Tradicija samostalnog privređivanja

O radu i razvoju *Alatplasta* razgovarali smo s vlasnikom ove tvrtke **Lojzijem Dulićem**.

»Ja sam po struci metaloglogodač, to mi je osnovno zanimanje, a nadgradio sam svoje učenje zanata kako bih mogao proizvoditi alate, a za to treba sedam zanata udružiti. Otkada sam prije deset godina otišao u mirovinu

više nisam ovdje radnik, ali se i dalje 'mačujem' s radnicima i poreznom upravom. Vučem konce, ali tvrtka ima direktora i deset zaposlenih majstora, svi su oni prijavljeni, ide im radni staž, a svaki mjesec treba osigurati plaće. Majstori koji rade u ovoj tvrtki imaju plaće do 1.000 eura. Sve su to majstori strugari-brusači, jedan radnik je strojarski tehničar», kaže Lojzija Dulić i naglašava kako su u njegovoj porodici uvijek samostalno privređivali.

»Moj pradjed **Nikola Dulić** je bio zemljoradnik na Pavlovcu, prije I. svjetskog rata u Pešti je kupio vršalicu, ona je radila na pogon loženja. Obradivao je devedeset jutara zemlje, imao je tri salaša i kuću u gradu. Držao je veliki novac u Austrougarskoj banki i kada je propala ta država, propao je i taj novac pradjedu Nikoli. Kasnije je djed **Pajo** preuzeo posao zemljoradnje na Pavlovcu, on je 1926. godine išao u Peštu, gdje je kupio vršalicu s gvozdenim kotačima, koja je oduzeta od vlasti nakon 1945. godine, kao i traktor s gvozdenim kotačima, što je bio unikat u ono vrijeme. Uslijedila je konfiskacija zemljišta, a od onoga što je ostalo moj otac **Julije** je nastavio jedno vrijeme obrađivati. No mom bači je smetalo što se konjima radila jedna po jedna brazda pa je počeo s proizvodnjom voća u okolici Subotice 50-ih godina, to je u ono vrijeme bilo unosnije nego što su se stričevi bavili poljoprivredom. Voće je bilo na cijeni, kao i vino i rakija. Ja sam htio učiti za strojarskog inženjera, a kad sam završio školovanje za metaloglodča, počeo sam raditi u subotičkoj tvornici *Sever* 1972. godine i tamo sam se razvio na proizvodnji alata kao majstor glodač.«

Početak i razvoj *Alatplasta*

Lojzije Dulić kaže kako mu je u toj tvornici postalo »tjesno«, iako je imao dobru plaću. Odlučio je početi se baviti privatnim obrtom. A kako je počelo?

»Dok sam još radio u *Severu*, prihvatio sam raditi i alate za kalupe za izradu umjetnog cvijeća kod privatnika **Lazara Dulića**, bilo je to u razdoblju od 1987. do 1990. godine, a kada sam te godine napustio *Sever*, osnovao sam samostalnu zanatsku radnju *Alatplast*. Rad i suradnja s Lazarom Dulićem bili su dragocjeni, jer je to bilo uhođavanje i upoznavanje rada, jer je tvorničkom radniku čudno kako funkcionira privatnik u proizvodnji, a ja sam to naučio pored njega. Tako sam odlučio kupiti prvi špric stroj za plastiku i preko njegove tvrtke počeo sam naveliko prodavati plastično cvijeće, počeo sam četiri puta više zarađivati nego što mi je bila plaća u *Severu*. Dakle,

1990. godine sam otvorio *Alatplast*, a 1999. počeo sam kupovati alatne strojeve za proizvodnju raznih alata, kao i za proizvodnju dijelova elektromotora. Proizvodi zahtijevaju alate kako bi se proizveli, za sve treba forma, kalupi, potrebno je mnogo alata za proizvodnju.«

Lojzija Dulić navodi kako su strojevi za proizvodnju tih alata jako skupi.

»Primjerice, strug je te 1999. godine koštao 15.000 maraka, podizao sam razne pozajmice, kredite i ulagao od zarade. Sada bih trebao kupiti i sljedeći strug čija je cijena oko 500.000 eura kako bih mogao proizvoditi razne osovine, a to su strojni elementi – osovine. U sadašnjem trenutku poljoprivredni proizvođači malo naručuju naše proizvode, a nekada je to bilo obrnuto, a sada što proizvedemo većinom ide na svjetsko tržište, o čemu brinu moji suradnici. U vezi planova za razvoj tvrtke, kupovina je novih strojeva, čime se razvija proizvodnja.«

Na pitanje o planovima za daljnji razvoj tvrtke, Lojzija Dulić odgovara:

»Imam u planu kupiti salaš u Maloj Bosni, taj salaš ima infrastrukturu gdje bih mogao razvijati tvrtku. Tamo ima tri hektara i tamo ću nastaviti posao, a dio radionice će ostati ovdje. U Japanu sam otkrio da svi radnici rade s osmijehom. Bio sam tamo zbog kupovine strojeva. Želim i dalje kupovati japanske strojeve, jer su najbolji na svijetu, drago mi je i kada vidim kako u našoj tvrtki radnici rade s osmijehom.

Materijal za proizvodnju nabavljam iz Europe, a najbolja reklama za našu tvrtku je dobar, kvalitetan isporučen proizvod.«

U ovdašnjoj industriji nedostaje mnogo alatničara koji se bave izradom ručnih i strojarskih alata za strojeve za serijsku proizvodnju i obradu proizvoda od metala i plastičnih masa. U alatničarstvu je aspekt ulaganja u kadar posebice važan, jer se branša suočava s trajnim, najmanje 20-postotnim nedostatkom odgovarajućeg kadra, starenjem zaposlenika i nedostatkom mladih, koji se odlučuju za pozive obrađivač metala, alatničar, konstruktor i tehnolog.

Kvalitetna izrada svih vrsta alata, žigova i uređaja jedan je od preduvjeta učinkovite proizvodnje u svakom strojograditeljskom poduzeću. Bez odgovarajuće tehnološke opreme nije moguća proizvodnja alatnih strojeva i druge opreme, kao što je nerealno postići visoke pokazatelje produktivnosti rada i kvalitete proizvoda. U tome uspijeva subotička tvrtka *Alatplast*.

Zvonko Sarić

Promocija knjige prim. dr. Marka Sentea

SUBOTICA – Promocija knjige prim. dr. **Marka Sentea** *Naši liječnici* bit će održana večeras (petak, 19. kolovoza), u čitaonici Gradske knjižnice Subotica, s početkom u 19 sati.

Osim autora, o knjizi će govoriti ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković** te, u ime nakladnika Matica hrvatska Subotica, profesor **Stipan Stantić**. Moderatorica večeri je urednica knjige **Ivana Petrekanić Sič**.

Tamburaška filharmonija (Europski most kulture)

NOVI SAD – Koncert Tamburaške filharmonije, u okviru *Tamburica festa 2022*, bit će održan 21. kolovoza na Trgu slobode u Novom Sadu. Nastupit će tamburaški orkestri iz regije, a na programu će biti klasične i popularne me-

lodije u tamburaškom stilu. Tamburašku filharmoniju činit će 200 najeminentnijih izvođača na tamburi iz 11 zemalja (Srbija, Rumunjska, Mađarska, Austrija, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Italija, Bugarska i Makedonija). Orkestrom će dirigitirati **Zoran Mulić**, dugogodišnji dirigent Velikog tamburaškog orkestra RTV-a, **Siniša Leopold**, dugogodišnji dirigent Tamburaškog orkestra HRT-a, te **Gregor Zagorc** iz Slovenije.

Gosti koncerta bit će **Branko Jovanović Bako**, **Kalio-pi**, **Danijela Veselinović** i **Mattia Zanatta**.

Na programu će se naći poznate klasične kompozicije, poput *Seviljskog berberina*, *Igre sabljama*, *Bolera*, *Na lijepom plavom Dunavu*... kao i kompozicije pisane za tamburaške orkestre.

Mikini dani

BEREG – HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* organizira festival tambure i folklora – *Mikine dane* kojim će ova hrvatska udruga ujedno proslaviti i 95. obljetnicu postojanja, u nedjelju, 28. kolovoza, na *Litnje pozornice* u Bereg, s početkom u 19 sati.

Izložba Lica Bačke u Somboru

SOMBOR – Izložba fotografija *Lica Bačke* poznatog subotičkog fotografa **Augustina Juriga** bit će otvorena u Gradskom muzeju u Somboru, u četvrtak, 1. rujna, u 19 sati. Izložba će se moći pogledati do 15. rujna.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ovu je izložbu umjetničkih fotografija do sada predstavio publici u više mjesta u Bačkoj te susjednoj Mađarskoj, a sada će četrdesetak fotografija portreta, nastalih u proteklih par

desetljeća diljem Bačke, biti predstavljeno i u Somboru. Juriga je dugogodišnji suradnik somborskog Gradskog muzeja koji pamti njegovo fotografiranje staparskih ambara, fotografije i angažiranost oko izložbe *Stara arhitektura Sombora*, njegov rad na fotografijama za sadašnju muzejsku stalnu postavku..., izložbu *Lica Lahorea*.

Poziv za sudjelovanje na Festivalu tradicijskog pjevanja

HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice poziva sve amaterske pjevačke skupine koje njeguju tradicijsku pjesmu da se prijave za sudjelovanje na V. međunarodnom festivalu tradicijskog pjevanja koji će biti održan u HKC-u u Subotici, 15. listopada 2022. (subota). Skupine mogu biti: ženske, muške ili mješovite i predstavljaju se s po dvije pjesme. Festival je natjecateljskog karaktera, u sastavu tročlanog stručnog žirija, koji dodjeljuje nagrade i specijalna priznanja. Zainteresirani se mogu javiti putem e-mail adrese na hkcunjevackokolo@yahoo.com ili na senkahorvat@yahoo.com, a rok za prijavu je do 25. IX. 2022. godine. Organizacijski odbor festivala zadržava pravo odlučivanja o izboru prijavljenih pjevačkih skupina.

Zasluge subotičkog biskupa Ljudevita (Lajče) Budanovića

13. kolovoza 1936. – Hrvatska straža donosi proglas zagrebačke podružnice *Napretka* u svezi sa sudjelovanjem u proslavi 250-godišnjice dolaska Hrvata u Suboticu 14.-16. kolovoza: »Hrvatsko kulturno društvo *Napredak* odazivajući se molbi odbora za proslavu u Subotici, da zagrebački delegati zajednički stignu u Suboticu saopćuje, da će njegovi delegati putovati u Suboticu u petak dne 14. o. mj. brzim vlakom, koji polazi u 12.35 sati sa glavnog kolodvora, a koji stiže u Suboticu istoga dana u 9 sati na večer«.

13. kolovoza 1994. – *Žig* piše da je u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Turističke zajednice Crikvenice Folklorna sekcija KUD-A *Bunjevačko kolo* gostovala od 25. do 31. srpnja na Hrvatskom primorju. *Kolo* je predstavilo igre i nošnju na crikveničkoj rivijeri u tri večernja nastupa: u Crikvenici, Jadranovu i Selcu. Nastupe folkloraca pratio je Tamburaški ansambl *Ravnica*. *Kolo* je posjetio i pročelnik Odjela za hrvatske manjine HMI **Hrvoje Salopek**, koji je u dar dobio sliku slamarke **Jozefine Skenderović**.

14. kolovoza 1920. – *Neven* objavljuje odgovor jednog svog suradnika (vjerojatno **Ilije Kujundžića**) na kritike profesora Državne muške gimnazije u Subotici **Svetislava Banice**, koji u novosadskoj *Zastavi* piše protiv katolič-

ke vjere i crkve, te zagovara emancipaciju Hrvata od religije: »Tu samostalnost Bunjevci već odavna, vrlo dobro poznaju. Skupo su platili, mnogi, nauku, da ovo znadu. Gazda imanjem i poštenjem, radnik duševnom snagom, trgovac egzistencijom, žena ognjištem, devojka obrazom, čak karijerom, mnogi zdravljem, mnogi glavom, mnogi – pameću. Pa se oni ratosivaju te 'Samostalnosti', jer znadu da je to najkukavnije robijanje«.

15. kolovoza 1936. – *Hrvatski dnevnik* piše o zaslugama subotičkog biskupa **Ljudevita (Lajče) Budanovića** za modernizaciju bačke dijeceze i kulturni preporod bačkih Hrvata. Naglašava da proslavu 250-godišnjice dolaska Hrvata u Suboticu »biskup Budanović moralno i materijalno obilno pomaže želeći iskreno kao pravi hrvatski sin, da ona bude što veličanstvenija«.

16. kolovoza 1913. – *Neven* donosi nekrolog svog bivšeg urednika **Pere Skenderovića** (sina **Kazimira**): »Kao urednik *Nevena* nije samo zagovaro *Neven* i narod kod vlasti i u društvenom životu, nego je i sam nastojao što živahnije razvijati kolo narodno«.

17. kolovoza 1938. – *Hrvatski dnevnik* piše o posveti zastave HKD-a *Mirosljub* u Somboru, na kojoj su sudjelovala društva *Sv. Cecelija* iz Berega, HPD *Lira* iz Osijeka, *Lipa* iz Osijeka, *Frankopan* iz Osijeka, *Rodoljub* iz Zemuna, *Neven* iz Petrovaradina, *Neven* iz Subotice, te mnogobrojna izaslanstva. U ime Hrv. pjevačkog saveza bio je prisutan **Rudolf Petek**, a predsjednik HSS-a (**Mačeka**) **Stjepan Hefer**.

18. kolovoza 1936. – Hrvatska straža prenosi riječi **Ivana Pernara** (Mačekovog izaslanika) s proslave 250-godišnjice dolaska Hrvata u Suboticu: »U dušama Bunjevaca i Šokaca zapisano je, da su pravi Hrvati a to ne treba dokazivati. Vaše pjesme, nošnja, običaji, oni su svi jednaki isto kao u Hrvatskoj Banovini i Dalmaciji i Bosni«.

19. kolovoza 1938. – *Subotičke novine* pišu o negativnoj selekciji kod imenovanja profesorskih vježbenika u Subotici: »Poznata je žalosna činjenica, da u subotičkim gimnazijama nema ni jedan Hrvat-Bunjevac profesor. Starije generacije su ili premještene u južne krajeve države ili pak umirovljene dok su mladi diplomirani studenti, uz rijetku iznimku svi od reda bez namještenja. Niti prigodom ovogodišnjeg imenovanja za suplente na gimnazijama, naši mladi diplomirani ljudi nisu došli u obzir«.

Novi broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja ZKVH-a*

Teme iz društvenog života Hrvata u Vojvodini

Nedavno je objavljen 13. broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. I ovaj broj slijedi uređivačku koncepciju časopisa te na više od 330 stranica objavljuje 11 znanstvenih i stručnih radnji koje tematiziraju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti.

Sadržaj *Godišnjaka* podijeljen je u šest tematskih cjelina, u kojima su prvoobjave suradnika ovog časopisa, značajne za sve subetničke skupine Hrvata u Vojvodini.

Povijesne znanosti – prostor, procesi, događaji naslov je prve cjeline u kojoj je šest radnji, a otvara ju suradnik iz Zagreba **Mario Bara** radom *Autohtonost i migracije: Hrvati u ugarskom Podunavlju* (str. 9-44). **Ladislav Heka** iz Segedina piše o aktualnoj temi, popisu stanovništva, ali iz ranijeg razdoblja, *Popis stanovništva iz 1910. i njegove povijesne i pravno-političke reminiscencije* (str. 45-71), a ravnatelj subotičkog arhiva **Stevan Mačković** tematizira obrazovanje u radu *Crte o osnovnim školama u Subotici nakon promjene imperija (1918. – 1920.)* (str. 73-96). U radu **Robert Skenderovića** otkriva se *Važnost i simbolika pjevanja hrvatske himne u crkvi sv. Roka u Subotici 17. studenoga 1918. godine* (str. 97-106). Još jedno neobično otkriće nalazi se u radu povjesničara **Vladimira Nimčevića** pod naslovom *Gazda Marko – politička karijera jednog prvaka bačkih Hrvata od 1918. do 1939.* (str. 107-118). Tema redovničkih zajednica bila je zanimljiva **Ivanu Armandi** te donosi novi rad pod naslovom *Bačke sestre u Hrvatskom zagorju. Filijala Družbe sestara Naše Gospe u Sopotu (1943. – 1945.)* (str. 119-135).

U drugoj cjelini pod nazivom *Povijesna građa* **Dalibor Mergel** je priredio zapis u kojem otkriva kako je i što pisao **Miša Brajac** o »Starčevačkoj republici« (str. 139-150).

U trećoj cjelini *Jezikoslovlje* dva su rada koja donose prinose jezikoslovnoj tematici Hrvata u Vojvodini. **Perica Vujić** bavi se djelom narodnog preporoditelja u radu pod naslovom *Pasivne rečenice Ivana Antunovića u romanu Posljednji Gizdarev* (str. 153-166), a svoj kraći prilog daje **Emina Berbić-Kolar** na temu *Prilog proučavanju monostorskoga govora – fonološki opis* (str. 167-171).

Sociokulturna antropologija i etnologija naziv je četvrte cjeline u kojoj dr. sc. **Milana Černelić** svojim radom predstavlja desetogodišnji projekt pod naslovom *Završena etnološka istraživanja vojvođanskih Hrvata* (str. 175-188). Istraživanja su, na inicijativu i uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, započela 2011. godine i trajala su do 2021. godine, a provedena su među podunavskim Bunjevcima i Šokcima te srijemskim i banatskim Hrvatima.

U petoj cjelini *Bibliografija*, **Katarina Čeliković** donosi rad *Bibliografski prinos o banatskim Hrvatima u Vojvodini* (str. 191-219), najmalobrojnijoj regionalnoj skupini Hrvata u Srbiji.

U šestoj cjelini *Prikazi knjiga* (str. 223-261) nalazi se trinaest prikaza znanstvenih i publicističkih djela o vojvođanskim Hrvatima koje potpisuju **Davor Bašić Palković**, **Katarina Čeliković**, **Ljubica Vuković Dulić**, **Dominik Deman**, **Sonja Periškić Pejak**, **Darko Baštovanović**, **Klara Dulić Ševčić**, **Vladimir Nimčević**, **Marko Tucakov** i **Tomislav Žigmanov**.

Godišnjak br. 13 završava *Dodatcima* (str. I-LXX) u kojima su *Upute suradnicima Godišnjaka za znanstvena istraživanja* te popis svih knjiga u (su)nakladi ZKVH-a.

Godišnjak se objavljuje u nakladi od 300 primjeraka uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu. Može se nabaviti u prostorijama Zavoda (Laze Mamužića 22, Subotica) ili naručiti putem elektroničke pošte, telefonom ili na web stranici Zavoda (www.zkvh.org.rs) u rubrici Izdavaštvo. Cijena primjerka je 1.000 dinara.

(ZKVH)

Izložba radova od slame

NERASKIDIVA POVEZANOST slamarske umjetnosti i *Dužijance*

Izložba radova od slame nastalih na XXXVII. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame održanom od 8. do 16. srpnja u Tavankutu, otvorena je u petak, 12. kolovoza, u Vestibulu Gradske kuće u Subotici, u okviru središnje proslave *Dužijance*.

Osim slika od slame koje je na spomenutoj koloniji izradilo 30 slamarki, članica tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec*, na izložbi su se mogli vidjeti i kupiti i drugi radovi od slame, poput slika-minijatura, čestitki, kutija, nakita i različitih suvenira.

Nazočne je ovom prigodom pozdravila, zahvalila im na dolasku te podršci slamarkama u čuvanju tradicije i prenošenju znanja rada sa slamom na mlađe generacije, voditeljica slamarskog odjela *Gupca Marija Rukavina Prčić*, a izložbu je otvorila dopredsjednica Udruženja bunjevačkih Hrvata *Dužijanca Ljiljana Dulić*.

»Ponosna sam što sam danas tu, što imam čast kao dopredsjednica UBH-a *Dužijanca* otvoriti ovu izložbu, jer je povezanost slame, risara, njive, kruva i samog običaja *Dužijance*, po meni neraskidiva. To su dva puta koji idu svaki za sebe, napreduju svaki u svom segmentu, usavršavaju se, ali se i međusobno prepliću kao i pletivo od slame, povezano-upleteno u jednu čvrstu i trajnu vezu.

Biskup *Lajčo Budanović* je svojim blagoslovom i podrškom ohrabrio prvu umjetnicu u izradi slika u tehnici slame, *Katu Rogić* u Đurđinu, rekavši joj: 'Samo ti, Kate, nastavi s ovom djelatnošću, bit će od ovog jedanput umjetnost'. Svjedoci smo da su ove slike danas umjetnost, koja je poznata i priznata u cijelom svijetu, a radovi od slame i danas krase kako Vatikan, tako i đurđinsku crkvu u kojoj je jedinstveni Križni put od slame, mnoge znamenite objekte diljem svijeta, ali i naše domove...

Hvala svim umjetnicama u tehnici slame što upravo imamo prilike gledati ove radove nastale vrijednim i vještim ru-

kama uz puno strpljenja, vremena, ljubavi i što danas i ovih dana kada proslavljamo središnju svečanost manifestacije *Dužijanca*, možemo upravo i ovom umjetnošću hraniti svoje duše«, rekla je, među ostalim, Ljiljana Dulić.

Sudionice ovogodišnje Kolonije su: **Jozefina Skenderović, Marija Vojnić, Marija Rukavina Prčić, Katarina Skenderović, Vera Bašić Palković, Kata Kujundžić, Branka Vujić, Dobrinka Babijanović, Marija Dulić, Zorica Čakić, Lozika Homolya, Katarina Hajdu, Biserka Horvacki, Karolina Ostrogonac, Marija Gabrić, Ana Šujić, Dragica Bukvić, Slavica Godar, Mira Perčić, Jadranka Kolar, Vesna Petreš, Višnja Kovačić, Jelena Skenderović, Mirjana Kopilović, Adilja Hodža, Ana Melačić, Đurđica Jurić, Ivana Vuković, Mia Skenderović i Natalija Vuković.** Zahvalnice za sudjelovanje ovom im je prigodom uručio ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**.

I. P. S.

Međunarodna umjetnička kolonija *Stipan Šabić* 2022.

Spoj tradicionalnog s inovativnim

»Šarolikost slikarskih opredjeljenja zasigurno je jedna od tipičnih karakteristika radova koji nastaju na kolonijama ovoga tipa. Raznolikost stilova, tehnika i likovnih postupaka ujedno su i pokazatelj njene otvorenosti ka novome, ka spajanju onoga tradicionalnoga s inovativnim«, rekao je povjesničar umjetnosti Branimir Kopilović

Međunarodna umjetnička kolonija *Stipan Šabić*, koja nosi ime poznatog likovnog pedagoga i slikara iz hrvatske zajednice, najznačajnija je godišnja manifestacija u organizaciji Hrvatske likovne udruge *Croart* iz Subotice. Nakon dvogodišnje korona stanke, umjetnici su se ponovno okupili i to na desetoj saziwu te kolonije koji je održan od 8. do 13. kolovoza. Kolonija je do sada mijenjala više svojih »sjedišta«, a ovoga puta bio je to subotički Dom učenika srednjih škola.

Na koloniji je sudjelovalo dvanaest, većinom akademskih umjetnika iz Srbije, Rumunjske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. O nastalim radovima na zatvaranju kolonije govorio je povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović**.

»Možemo uočiti da je na platnima nazočno obilje likovnih dojmova, impresija i shodno tome zasebnih slikarskih poetika gostujućih umjetnika iz više zemalja: uglavnom su dominantni radovi figuralnog izričaja u kombinaciji s apstraktnim kompozicijama. Šarolikost slikarskih opredjeljenja zasigurno je jedna od tipičnih karakteristika radova koji nastaju na kolonijama ovoga tipa. Raznolikost stilova, tehnika i likovnih postupaka ujedno su i pokazatelj njene otvorenosti ka novome, ka spajanju onoga tradicionalnoga s inovativnim.

Dakle, prisutna je šarolikost i veliki raspon po pitanju likovnih motiva (lokalni motivi, portreti, slobodne apstraktna kompozicije), a kao kuriozitet treba navesti i da je ove godine na koloniji nastao i jedan kiparski rad, portret **Stipana Šabića** koji je uradila mlada umjetnica **Matea Đurić** iz Subotice, još uvijek studentica, ali kod koje možemo uočiti kako se već radi o zreloom likovnom postupku, te od koje se može mnogo očekivati u dolazećim godinama. Istaknuo bih svakako kako je održan kontinuitet što se kvalitete radova tiče, uz poneki rad koji 'iskače' od ostalih«, istaknuo je Kopilović.

Palić kao more

Dvoje sudionika pristiglo je iz Šibenika – akademska slikarica-grafičarka **Stela Dumančić Čturić** i njezin kolega

Miro Vukšić. Na ovoj su koloniji bili prvi puta. Oboje ističu dobru organizaciju, kao i inspirativan rad drugih sudionika, a snažan dojam na njih ostavila je i Subotica, posebice Palić. Kako su aktivni u šibenskom Ogranku Matice hrvatske, ovo im je bila prigoda susresti se i s predstavnicima subotičkog ogranka te kulturne institucije.

»Tehniku koju sam odabrala ovdje prikazati jest nova tehnika koja je moja i za koju sam dobila dvije međunarodne nagrade (srebrnu i brončanu) na Sajmu inovacija u

Zagrebu. Radi se o kombiniranoj tehnici, prvo oslikavam komade papira, pa ih kolažiram u cjelinu koja promatrana iz veće daljine ima dojam digitalne slike«, kaže Dumančić Čturić.

»Bio sam tu prije 47 godina, i Subotica i Palić su se promijenili i djeluju kao fantastične destinacije. Ja sam slikar realist, slikam pejzaže i portrete. Ovdje je bio naglasak da se rade motivi Subotice i okruženja, te su takvi i moji radovi. Mene veže more, te nisam imao problema s inspiracijom budući da sam napravio dvije slike s motivima

Palića. Inače, s drugim sudionicima kolonije ostvarili smo kontakte te se nadamo da će ova suradnja biti nastavljena», kaže Vukšić.

Inspiracija i motivacija

Tudor Francu iz Oradee (Rumunjska) čest je gost ove kolonije.

»Prava je čast i zadovoljstvo biti ponovno ovdje. Ovo je odlična prilika da sretnete umjetnike iz različitih zemalja i s različitim iskustvima, da s njima razmjenjujete iskustva. Moj likovni izraz je ekspresionistički, radim slike s motivima grada Subotice, posebno me inspirira secesijski stil arhitekture«, kaže Francu.

Almedina Cifrić iz Brčkog na ovoj je koloniji treći puta. Stilski, njezin je slikarski izraz negdje između fovizma i ekspresionizma.

»Naslikala sam Suboticu u jednoj drukčijoj, mojoj maniri. Druga je slika portret **Laze Kostića**, jednog divnog umjetnika, gdje sam nastojala prenijeti tu njegovu energiju, taj jedan kolorit njegovog pjesništva. Sudjelovanje na kolonijama za mene je inspiracija i motivacija, gledajući kako drugi umjetnici stvaraju i razgovarajući s njima. Nakon likovne akademije, mene su najviše razvile likovne kolonije, poput ove u Subotici«, kaže Cifrić.

Pejzaži i skulptura

Akademski slikar **Nenad Ignjatov** iz Novog Sada bio je prvi puta na ovoj koloniji.

»Moj slikarski izraz je nešto između realizma i ekspresionizma. Ne radim ulja na platnu već slikam u akrilu, jer slika na koloniji mora biti brže gotova. Radim gradski pejzaž s Gradskom kućom u pozadini, a druga slika će biti slika Sinagoge. Veoma sam zahvalan ljudima koji su

me ugostili na ovoj koloniji, sviđa mi se što ima umjetnika nešto mlađe generacije«, priča Ignjatov.

Za studenticu 4. godine kiparstva na novosadskoj Akademiji umjetnosti **Mateu Đurić** iz Subotice ovo je prva likovna kolonija na kojoj je sudjelovala. Izradila je skulpturu, portret **Stipana Šabića**, čije ime kolonija nosi.

»Ovo je za mene divno iskustvo, oduševljena sam atmosferom. Inače radim u glini, ali sam sada odabrala glinamol, u pitanju je minijturnija verzija porteta, nastojala sam uhvatiti lik i duh **Stipana Šabića**«, pojašnjava Đurić.

Deseti saziv kolonije **Stipan Šabić** održan je pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama te Grada Subotice.

D. B. P.

Proslava Velike Gospe

Uponedjeljak, 15. kolovoza, diljem svijeta proslavljen je blagdan Velike Gospe. Među brojnim euharistijskim slavljinama i Gospinim svetištima mnogi vjernici iz Subotičke i Srijemske biskupije, te Beogradske nadbiskupije pohrlili su kod Nebeske Majke po zagovor, molitvu i zahvalu.

Srijemska Mitrovica

Euharistijsko slavlje predslavio je srijemskomitrovački župnik mons. **Eduard Španović**, koji je kroz prigodnu homiliju podsjetio na četiri dogme o Blaženoj Djevici Mariji, te je kroz njih definirano da je Marija: Bogorodica, vazda Djevica, bez grijeha začela, te dušom i tijelom na Nebo uznesena. »Danas slavimo ovu posljednju Dogmu. Nije Bog dozvolio da u truleži leži ona koja je u svojoj utrobi nosila Božanskog Spasitelja, da trune ona čije su grudi dojile Njegova Sina nego ju je kad je usnila i dušom i tijelom uzneo na nebo i proslavio ju. Marija je uzor pouzdanja i predanja Bogu. Ona spremno prihvata zadaću koju joj Bog daje, ona je prva vjerna učenica Kristova. Prisjetimo se kako je na svadbi u Kani Galilejskoj uočila nevolju i potrebu svatova, pa slugama govorila: 'učinite sve što vam Isus kaže.' I nama kaže isto: 'oslušajte i činite što vam Isus kaže.' A što Isus traži od nas? Da ga ljubimo i da ljubimo jedni druge. Da činimo dobro jedni drugima. Da se međusobno pomažemo«, poručio je mons. Španović.

Nakon blagoslova okupljeni vjernici su pred pokrajnjim oltarom Blažene Djevice Marije otpjevali staru i lijepu mitrovačku marijansku pjesmu *Lijepa si o Marijo*.

Beograd

Svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije svečano je proslavljena i u beogradskoj katedrali koja je toga

dana i proslavila svoju zaštitnicu – proštenje. Središnje euharistijsko slavlje u zajedništvu svećenika župa grada Beograda predvodio je beogradski nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevar** koji je za vrijeme slavlja blagoslovio ruže, ali i odredio da svi koji ispunjavaju propisane uvjete mogu dobiti i potpuni oprost koji je izmoljen na kraju euharistijskoga slavlja.

»Čovječanstvo je došlo na neki rub i nemamo spoznaje kako dalje. Strašni ratovi i u Europi potvrđuju da svijetom upravljaju huligani, harlekini i ludisti, kako to piše jedan vrhni diplomat. No, kao kršćani odgovorni smo i kršćani nisu oni koji prstom upiru na druge već su oni koji poput Blažene Djevice Marije preuzimaju odgovornu ulogu i preobražavaju našu zemlju«, poručio je nadbiskup u prigodnoj propovijedi istaknuvši Bogorodicu kao onu koja je preuzela odgovornost. »Ona je bila svjesna svoga nacionalnog i duhovnog identiteta. Drugome nije predbacivala da je pripadnik nekoga drugoga naroda već je krenula na put«, dodao je nadbiskup govoreći o poslanju krizmanika koji su sve manje prisutni u svojim kršćanskim zajednicama. Kako prenosi portal nadbiskupije, mons. Hočevar je pozvao sve vjernike da preuzmu svoju ulogu i obvezu te mladima pomognu oko pronalaska vlastitoga identiteta. Osvrnuo se na čovjekov hedonizam užitivanja u svemu i pozvao je sve na poniznost i jednostavnost.

Euharistijskom slavlju prethodila je molitva krunice koju je također predmolio nadbiskup Hočevar, a za samu svetkovinu vjernici su se pripremali kroz trodnevnu duhovnu pripremu.

Subotica

Biskupijsko svetište *Gospe od suza* i ovoga puta primilo je lijepi broj vjernika koji su došli donijeti Majci sve svoje boli, nedaće, ali i radosti i zahvale. Dvojezično misno slavlje predvodio je rektor svetišta preč. **Željko Šipek** u zajed-

ništvištvu sa župnikom Malih Pijaca vlč. **Józsefom Széllom**.

U prigodnoj homiliji preč. Šipek je pitao okupljene, mislići na evanđelje: Jesmo li spremni zastati nad pročitanim? »Možemo li od saslušanoga uzeti barem nešto za naš život, da i mi na Marijin i Elizabetin način upravo postanemo bolji ljudi i vjernici, a da ne ostanemo kao mali ljudi, a veliki jadnici. One su bile male, obične žene, a veliki karakteri i iznad svega uzori vjere. Ono što se kao prvo uviđa jeste da se ove dvije žene susreću u radosti. Marija čak na tri mjeseca odlazi svojoj rođakinji. Ona prelazi svoj prag, odlazi u gorje i biva na pomoć starijoj od sebe i to toliko vremena, tri mjeseca, što je nama danas nezamislivo, jer mi jedva nalazimo vremena i za sebe i nikako da stignemo da se sastanemo sa sobom, a kamoli s dragim Bogom«, istaknuo je propovjednik i dodao: »Prva oznaka Marijine veličine, prva oznaka čovjeka vjernika jeste vjera da Bog nije zaboravio nevolje svoga naroda, da Bog nikada, baš nikada ne zaboravlja one malene i neznahtne. Bog ne zaboravlja siromašna i pusta mjesta ovoga svijeta, pa mi smo se i danas zato skupili u ovome Bunaričkom svetištvu«.

Bunaričko svetište će i narednog vikenda okupiti mnoštvo vjernika, kada će vjernici Subotice i okolice slaviti proštenje u ovome biskupijskom svetištu.

Na blagdan Blažene Djevice Marije Kraljice, 22. kolovoza sveta misa je u 19 sati, a već u četvrtak počinje trodnevica, te će se tako 25. i 26. kolovoza sveta misa slaviti u 19 sati, dok će u subotu, 27. kolovoza u 19 sati započeti pokorničko bogoslužje, a u 20.45 je predviđena procesija sa svijećama i u 21.30 sveta misa koju će predvoditi katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**.

Sam dan proštenja je 28. kolovoza, jutarnja sveta misa počinje u 6.30 sati, u 8 sati je misno slavlje na mađarskom jeziku, dok je na hrvatskom jeziku misa proštenja u 10 sati i predvodit će je srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**. Misa za bolesnike i djelatnike Caritasa je u 16 sati.

Ž. K. i Ž. V.

Foto: Hajnalka Illés

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Božji odgoj za spasenje

Kršćanski život je borba, svlada-
vanje teškoća, nošenje križa. Spasenje nije lako zavrijediti, zato se za zemaljskog života za njega treba potruditi. Evanđelje piše: »Reče mu (Isusu) tada netko: 'Gospodine, je li malo onih koji se spašavaju?' A on im reče: 'Borite se da uđete na uska vrata jer mnogi će, velim vam, tražiti da uđu, ali neće moći.'« (Lk 13,23-24). Dakle, na kršćaninu je boriti se, truditi se i ne odustajati. No, svatko od nas je samo čovjek, koji lako pada pod utjecaj svijeta, čak i nesvjesno. Stoga nas Bog mora usmjeravati, kako nas svijet ne bi u potpunosti odvratio od puta spasenja. Pisac Poslanice Hebrejima Božju brigu za kršćanina naziva odgojem (usp. Heb 12, 5-7.11-13). Znamo da odgoj podrazumijeva i ukore, kada je to potrebno, sve u svrhu višeg cilja.

Bog nas voli

Pisac Poslanice Hebrejima želi ohrabriti i utješiti kršćane koji trpe. Bog Otac jednako ljubi svu djecu i želi ih, kao i svaki ovozemaljski otac, odgajati. Božji odgoj je odgoj za vječnost, a često nam nije ugodan, jer nas grešna narav sputava u poštivanju Božjih zapovijedi i življenju kršćanskoga života. Stega je odgojna mjera, koja se provodi iz ljubavi radi našeg dobra. Ona je tu da nas izbavi od grijeha, usavrši u svetosti i učvrsti u vjeru, te u konačnici učini nas postojanima na kršćanskome putu. Iz tog razloga sveti pisac hrabri čitatelje svoje poslanice da stegu olako ne shvaćaju, niti zbog nje padaju u očaj, jer Bog čovjeka nikada ne kuša više no što čovjekove snage mogu podnijeti. Često mislimo da su kušnje prevelike, da nećemo izdržati, no Bog nas poznaje bolje od nas samih, te tako i zna koje su naše granice. Svaka kušnja koja nam je namijenjena usklađena je s našim mogućnostima, a svrha joj je da iz nje izađemo svetiji, bolji kršća-

ni, oni koji već na zemlji hode putem vječnosti. Smisao kušnje je da čovjek spozna svoju grešku, te se popravi. A sve se događa zbog snažne Božje ljubavi prema čovjeku. Ta ljubav želi iz čovjeka i za čovjeka izvući ono najbolje što mu Bog pruža. Duhovni rast koji se prepoznaje već ovdje na zemlji, a ima svoje dovršenje u vječnosti, cilj je Božjega odgoja, zbog kojega ponekad mora primijeniti stegu, jer čovjek na drukčiji način neće odustati od grijeha. Dakle, pisac Poslanice Hebrejima podsjeća vjernike da nevolje koje trpe nikako nisu izraz Božje ljutnje, niti vid kazne, one su odraz njegove ljubavi jer: »Koga Gospodin ljubi, onoga i stegom odgaja, šiba sina koga voli« (Heb 13,7).

Stega radi spasenja

Sveti pisac podsjeća da je naše trpljenje na zemlji radi našega spasenja, jer Bog s nama postupa kao sa sinovima. Svaki otac sina stegom odgaja, da bi postigao dobre rezultate odgoja, tako i Bog. Iako nam se u početku čini da je taj odgoj prestrog i da nam je suviše težak, samo na takav način postat ćemo onakvi kakvi trebamo biti da bi postigli spasenje. Sveti pisac to naziva plodovima pravednosti. U teoriji svi znamo kakav je to život koji donosi plodove pravednosti, no u praksi ga je ponekada teško živjeti, pa tražimo lakše načine koji su nam prihvatljiviji. Zato je potrebna Božja stega, da nas vodi pravim putem, koliko god on težak bio, jer se za bilo koji uspjeh treba pomučiti, pa tako i za najveći uspjeh koji čovjek može postići, a to je spasenje. »Zato uspravite ruke klonule i koljena klecava, poravnite staze za noge svoje da se hromo ne iščaši, nego, štoviše, da ozdravi« (Heb 12,12-13). Naša hrabrost i ustrajnost pomoći će onima koji su slabiji da hode s nama putem spasenja.

Spoj tradicije i suvremenosti

Poznavatelji starih zanata kažu da je pustovanje vune jedan od najstarijih zanata za pređenje vlakana, čak stariji i od tkanja. Uz pomoć ove drevne tehnike ljudi su nekad izrađivali isključivo odjevne predmete. Danas, vrlo rijetko. Čuvari tradicije, pojedina etno udruženja, danas nastoje sačuvati od zaborava ovu vrlo zanimljivu i zahtjevnju tehniku uz pomoć koje, osim odjevnih, izrađuju i dekorativne predmete. Njih odlikuje prirodnost, otpornost i dugovječnost. U okviru Turističke organizacije Grada Srijemske Mitrovice djeluje udruženje *Zlatno Runo Sirmiuma*. Uz pomoć pustovanja, članovi te udruge izrađuju nekadašnje odjevne predmete, suvenire vezane uz bogatu povijest njihovog grada te druge unikatne predmete poput svilenih šalova i šalova od tila, na koje prenose šarolike cvjetne motive od pustovane vune.

Tehnika pustovanja

Stara tehnika pustovanja podrazumjeva najprije pranje, zatim sušenje i raščešljavanje sirove vune. Tek onda

je spremna za rad. Ukoliko se želi napraviti predmet u više boja, tradicionalno se to nekada radilo prirodnim bojama od cvijeća, lišća i trave, a danas se u te svrhe koriste boje za tekstil.

»Tehnika pustovanja nije vezana samo za Srbiju i Srijem. Nekada je bila zastupljena i na drugim podnebljima gdje su se uzgajale ovce i proizvodila vuna«, kaže **Jelena Protić**, članica udruženja *Zlatno Runo Sirmiuma*, koju smo zatekli na jednom od štandova rukotvorina u sklopu manifestacije *Sirmium Folk Fest*.

Ona je samo jedna od više zainteresiranih žena iz Srijemske Mitrovice koje dolaze na radionice pustovanja vune, gdje izrađuju razne predmete.

»Postupak pustovanja obavlja se uz pomoć vode i sapunice. Vuna mora biti prava i kvalitetna. Ne smije biti oštra, jer se u tom slučaju mnogo teže pustuje i oblikuje. Predena vuna se najprije dobro potopi u vodu i u sapunicu, i tek tada se prave kugle od vune. Nakon toga se motivi bockaju posebnim iglama. To je tehnika vlažnog pustovanja. Suho pustovanje se radi samo uz pomoć igle

kojom se bocka motiv koji želite. Posla ima puno do konačnog izgleda željenog predmeta, ali nama to nije teško jer osim što nas taj posao opušta, tu posebnu tehniku želimo sačuvati od zaborava i održati jednu lijepu tradiciju», navodi Protić.

Očuvanje bogate povijesti

Na štandu su bile izložene ukrasne kugle s raznim motivima, zvečke, privjesci i unikatni odjevni predmeti. Osim njih su bili izloženi i svileni šalovi, s raznobojnim cvjetnim motivima od pustovane vune koji su privukli pažnju brojnih posjetitelja.

»U Turističkoj organizaciji grada izloženi su rimski carevi također izrađeni od pustovane vune. Neke od njih sam napravila, kao i neke druge predmete vezane uz bogatu povijest Srijemske Mitrovice. Na maramama od tila i svile dodajemo motive od pustovane vune i one zaista lijepo izgledaju. Osim tih materijala, pustovanje se može raditi na svim ostalim materijalima koji mogu vezati vunu

za sebe. Drago mi je da smo uspjeli spojiti staru tehniku s novim suvremenim vizijama i sačuvati od zaborava jednu od najstarijih tehnika izrade odjevnih predmeta i rukotvorina», ističe naša sugovornica.

Svi zainteresirani koji se žele bliže upoznati s radom članica ove udruge, mogu pogledati Facebook i Instagram stranicu Zlatno runo Sirmijuma ili posjetiti Turističku organizaciju Srijemska Mitrovica gdje je izložen dio pustovanih radova vezanih za povijest grada na Savi ili na manifestacijama koje se organiziraju diljem Srijema, na koje se ove vrijedne žene rado odazivaju.

S. D.

O prezimenima bačkih Hrvata (XVI.)

Piše: Vladimir Nimčević

Dulić (Fratrovi)

Za četrsto godina prisustva u bačkim nizinama hrvatski rodovi su se razmnožili do te mjere da ih je teško sagledati u cjelini. Međutim, rijetke su obitelji koje se mogu dičiti očuvanom svježšću o zajedničkom podrijetlu i s tradicijom, koja seže još iz vremena prvobitne raspodjele kapitala u Subotici (prijelaz iz 17. u 18. st.). **Dulići** svakako spadaju među takve obitelji, koji mogu poslužiti kao inspiracija ne za jednu nego za više knjiga i to ne zbog činjenice da su se razgranali u nedogled, poput **Prčića**, **Skenderovića**, **Vukovića**, **Kujundžića** i drugih, nego da je svaki ogranak dao barem jednog predstavnika, koji je ostavio trag u dugoj borbi bačkih Hrvata za svoj nacionalni individualitet.

Istraživanje hrvatskih rodova

Obiteljsko stablo Dulićana davno je sastavljeno, ali je u nekoliko mahova nadopunjavano. Produkt nekoliko generacija zaslužuje punu pažnju povjesničara kao primjer, koji zorno pokazuje kako čovjek nije neka posebna jedinka, samonikla i neovisna o svemu, nego tek jedna grančica na prolisatom stablu dubokih korijena. Već na prvi pogled postaje jasno da se povijest obitelji Dulić ne može napisati u jednom dahu. Čak se javlja i pomisao da nijedna generacija nije dovoljna da sabere i sažme ono što se desetljećima i stoljećima nataložilo u obiteljskim riznicama. Pogotovo je gotovo nedokučivo da takav zadatak prihvati netko tko s dotičnim rodnom nema nikakve veze, izuzimajući samo istraživačku pasiju, nekima neshvatljivu i smiješnu. Međutim, vrijeme izazova i kušnji zahtijeva promjene u uobičajenom držanju i razmišljanju. Tako se i sustavno istraživanje hrvatskih rodova nameće kao zadatak ne samo zainteresiranih obitelji, nego svih istraživača, kojima je na srcu jedinstvo Hrvata u Bačkoj. Jedino nadvladavanjem sitnih zaprijetaka može se pokazati kako Hrvati nisu skupina obitelji koje ljubomorno čuvaju svoje posebnosti, dijeleći se po ograncima i lancima, nego zajednica nacionalno svjesnih ljudi koji i pored razlika vide širu sliku (pripadnost hrvatskom narodu) i kojima ne treba nekakav projekt (»bunjevačka nacija«) da ih prosvijetli, da im pokaže tko su i što su.

Genealogija

Rodoslov Dulićana je neiscrpna tema za genealoška istraživanja. Radi praktičnosti, neka za početak posluži kao ilustracija ogranak **Ivana Dulića**, zemljoradnika iz Đurđina. Njegov predak u osmom koljenu, **Milak**, rođen

je 5. IX. 1718. kao sin **Ilije** i izvjesne **Katarine**, koja se negdje spominje i kao **Klara** (po svemu sudeći iz somborske obitelji **Bokerović**). Milak se 28. XI. 1735. oženio **Marijom Gršić** (1721. – 1795.). Plod njihovog braka je nekoliko sinova, čija imena se vide na velikom stablu obitelji Dulić: **Matan** (1739.), **Damjan** (1745.), **Marko** (1751.), **Joka** (1760.) i **Kuzman** (1754.). Ivanov predak u sedmom koljenu je Joka. On se 16. XI. 1778. oženio **Dominikom Peić**. Par je imao sina **Ivana** (r. 25. III. 1801.), koji se vjen-

čao 13. XI. 1816. **Koletom Kuntić**. Iz ovog braka rođen je sin **Josip**. Josip je vjenčao 24. X. 1856. **Kristu**, ćerku **Josipa Vukovića** i **Marije Šarčević**. Tako je rođen Ivanov pradjed, **Vinko**, kojemu se pripisuje nastanak obiteljskog nadimka Fratrovi. Vinko se po obiteljskoj predaji spremio za svećenika. Međutim, podatci pokazuju da se oženio mlad, u 18. godini, **Imerkom**, kćerkom **Nikole Vukovića** i **Marije Puzić** (16. IX. 1879.). Vinko je imao sina **Joku**, koji se istaknuo prilikom proslave *Dužijance* 3. VIII. 1924. Bio je vođa tridesetorice konjanika, koji su se kod kalvarije pridružili svečanoj povorci s bandašem (**Andrija Miljački Matakovi**). Bavio se uzgojem konja. Njegov unuk **Ivan** izabran je za bandaša prilikom proslave *Dužijance* 1990., ali je odbio titulu iz privatnih razloga.

Krpa

Do kasnih pedesetih godina, kad dijete samostalno načini prvi korak, bilo muško ili žensko, ošišalo se do glave, na čelavu. Kosa, koja se u Sonti zove kika, ili samo jedan dio se zakopavao pod okapinom vjerujući da će dijete imati gustu i lijepu kosu, a ostatak se spalio. Na blagdan Marija Magdalena, koji Šokci u Sonti imenuju Marija Mandalina, djevojčice i djevojke su rezale mali dio kose i također zakopavale ispod okapine vjerujući da su kosu darivale svetišci Magdaleni i da će onda i one imati kosu lijepu kao ona, tj. da će im svetica darivati lijepu kosu.

Do pojave šampona kosa se prala samo jednom tjedno u kišnici i domaćem sapunu, a ispirala se također kišnicom u koju je bilo dodato kašika ili dvije octa. Kosa je postajala kao svila, meka i sjajna.

U žetvi kod Šokica u Sonti nisu postojali posebni običaji oko uređivanja kose. Šokice su i inače puštale kosu da izraste skoro do struka. Takva kosa se uplitala ili u jednu pletenicu (rep) ili u dvije pletenice, koje su se podizale na potiljku i uplitala u punđe. Djevojke su pravile elipsastu punđu (kukulj od uha do uha), a udane žene kao i starice kukulj ko guka, pričvršćen šnalama od žice (špijodlama). Za vrijeme teških poljskih radova, ono što možda izdvaja Šokicu iz Sonte, karakterizira pokrivalo za glavu. To je bila marama, koja se zove krpa.

Krpa se izrađivala kompletno u kućnoj radinosti od čistoga, što znači da je bila izatkana od pamuka, tj. i potka (ako je kod drugih tkanja nit bila od konoplje zvala se pučica, od pamuka nit pamučka, od vune nit vune) i osnova (snova) su bile od pamučnih vlakana (pamučka). Ova vlakna su bila industrijskog podrijetla što znači da se stanovništvo s njima snabdijevalo u seoskim trgovinama. Samo su vlakna bila industrijski proizvod dok je ovaj odjevni predmet bio istkan skoro u svakom domaćinstvu.

Do Drugog svjetskog rata nosile su se u žalosti krpe bijele boje o čemu nam svjedoči po neka stara fotografija, ali i danas nekoliko vrlo starih osoba koje prenose svoje uspomene o svojim bakama. Žene koje su nosile kapicu, stavljale su krpu preko kapice. To je izgledalo vrlo robusno, a bilo je teško i za nositi. Kasnije su Šokice u Sonti

odustale od bijelih krpa. Platno se nosilo na farbanje i molovanje (batik na platnu). Postojali su mjesni majstori za obadvije radnje. U Sonti se po netko još sjeća farbare Utila u Trećem sokaku (danas je tu fotografska radnja *Foto-Tomi*). Krpa se najčešće farbala u tamno plavu boju (tegetsku farbu), mada je mogla biti ofarbana i crno. Nakon toga se platno nosilo na molovanje. To je bilo u stvari otiskivanje cvijeća, šumskih plodova (žira, ploda i lista koji je vrlo dekorativan), voća (višnje, trešnje, kruške, jabuke itd.) bijelom bojom ili bijelim voskom. Ovime je postupak oko krajnje gotovog odjevnog predmeta bio završen.

Na samo tjeme stare Šokice u Sonti su prvo povezivale tanku maramu, maramčicu, najčešće svijetle boje kojom bi dobro učvrstile kosu kako ona ne bi ispadala prilikom izvođenja radova, a nosile su je i ispod svakidašnje, obične, a i svečane marame. Smatralo se vrlo neurednom osobom ako joj je ispod marame ili krpe ispala koja vlas kose. Ta mala marama je imala još jedan zadatak, a to je da upija znoj i da ne prlja pravu, normalnu maramu ili krpu. Krpa je bila teška marama. Moglo bi se reći da je postojao na neki način kult krpe. Ako je Šokica išla kopati kukuruze, repu, ako je radila u žetvi, ako je išla brati kukuruze, sjeći konoplju ili kukuruzovinu ili ako je radila bilo koji teški posao, povezala se u krpu. Tek tada je okolina reagirala, to je prava radenica.

Krpa je imala poseban značaj i u koroti. Nosila se u korizmi, u adventu i ako je umro bliski član obitelji. Kako su ranije ljudi mnogo i često umirali, neke Šokice u Sonti krpu nisu skidale s glave cijeloga života, jer se za bliskom osobom nosila godinama, a kako su obitelji bile mnogočlane, događalo se da smrt veže jedna drugu u dugom vremenskom periodu.

Ovaj odjevni predmet se zadržao u Sonti sve do šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća. Postupno su Šokice počele napuštati krpu, a u žetvi i drugim poljskim radovima kao i u kući su je zamijenile običnim, tamnim maramama, marankama. U žetvi su nosile marame svijetle boje i djevojke i udane žene, jedino su starice nosile marame tamne boje.

Ruža Silađev

Djeca u *Dužijanci* 2022.

Djeca u *Dužijanci* su oduvijek imala važnu ulogu. Pitate se kakvu? Da nije bilo djece, koja su kasnije izrasla u velike ljude i njihovog sudjelovanja, *Dužijanca* gotovo da ne bi opstala svih ovih 112 godina. Djeca su u *Dužijanci* imala i ulogu velikih bandaša i bandašica tijekom ratnih godina i zahvaljujući njima je održan kontinuitet. Kada bi sva ova djeca, koja su ove godine bila na *Dužijanci* nastavila tradiciju i baštinu koju sada žive, onda bi *Dužijanca* bila sigurna da će trajati još jako dugo.

Kako bi djeca naučila što se na *Dužijanci* radi, kako se oblači nošnja, kako se čuva i voli svoje, moraju im pokazati odrasli. Najbolji primjeri se dobivaju u obitelji. I ove godine je bio lijepi broj obitelji i roditelja koji su se skupa sa svojom djecom obukli u bunjevačku nošnju. Tako se tradicija čuva i promatrajući uči, te kasnije prenosi novim naraštajima.

Najmlađi sudionici povorke izmamili su i osmijeh i pljesak, a vjerujemo od roditelja i poneku nagradu ili bar kuglu (zaslužnog) sladoleda. Upravo zbog toga jer ste vi bili sudionici, *Dužijanca* je bila još ljepša.

Ž. V.

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormani, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orašnice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Novi način sahranjivanja u Subotici

Na Kerskom groblju u Subotici izgrađena je parcela uređenih raka tako da izgledaju uniformno, a do kraja godine je u planu da bude izgrađena još jedna na Senčanskom groblju. Kupovinom grobnog mjesta na novoj parceli dobiva se već urađen spomenik, a takav način osiguravanja mjesta pogodan je za one koji nemaju nikog od bližnjih.

»U pitanju je uniformno sahranjivanje, s identičnim spomenicima. Imali smo potrebu, osim klasičnog načina sahranjivanja u grobnice ili rake ponuditi nešto što bi podrazumijevalo i spomenik. Grobno mjesto podrazumijeva raku, dakle neozidanu zemlju, za dvije osobe, ali pritom i spomenik, što znači da onaj tko ostaje nakon umrlog treba samo upisati ime«, objašnjava za *Telegraf.rs* direktorica JKP-a *Pogrebno* u Subotici **Vesna Prčić**.

Kako objašnjava, na spomenik, osim imena, ukoliko netko želi, može se postaviti i slika. Pored svakog spomenika nalazi se vaza, na grobnim mjestima sijat će se trava, a sav posao oko održavanja grobnog mjesta je na javnom poduzeću.

Jedno grobno mjesto predviđeno je za dvije osobe, bez obzira na vrijeme koje protekne između dvije sahrane.

Prčić objašnjava da u Srbiji takav način sahranjivanja nije nova pojava, te da takve parcele postoje u drugim gradovima Srbije, naročito onim većim.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 23. 8. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glasi Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zapis s terena

Prvi put s mamom na planini (II. dio)

Prije nego što nastavim pričati o ostalim avanturama koje smo mama i ja prošli na Zlatiboru, želim se osvrnuti na moj prvi odlazak na konjske utrke. Bojim se da bi iskustvo moglo proći ako ga ostavim. Svi znamo, ili je barem većina nas čula, da je poznati i svjetski priznati Somborac **Nikola Jokić** podigao somborski konjički sport na malo višu razinu, a sudeći po tome kako se razvija somborski hipodrom, čini se da je na putu prema svjetskim razmjerima. Nisam upoznata sa svim terminologijama, pa se odmah ograđujem ako pogriješim oko nekog pojma. No, ne pišem sportsku reportažu, već prenosim dojam nekoga tko je prvi put išao na ovakav događaj. Hipodrom je bio prepun ljudi, onih koji su se kladili, onih koji su se šepurili svojim lijepim šeširima, onih važnijih gostiju, i onih, ne manje važnih, »običnih« znatiželjnika. To je lijepo, s nekoliko dodatnih detalja, izgledalo bi kao film. Moram otići još koji put kako bih mogla ozbiljnije zauzeti stav o ovom sportu, odnosno odnosu životinja i ljudi. No, ne mogu prestati razmišljati o glazbi koja je svirala u pozadini, nekoj narodnoj i totalno neprikladnoj za moj ukus, i zapravo je to dojam koji sam htjela podijeliti. Obećajem, i sebi i vama, da ću ovo još malo istražiti i donijeti veći zapis s ovakvog događaja.

Najduža panoramska gondola na svijetu

Sukladno vremenu koje nam je ostalo, stanju i želja-ma koje smo imali, rezervirali smo jedan dan za avanturu zvanu *Gold gondola*. To je najduža panoramska gondola na svijetu i taj podatak je svrstava na listu veoma poželjnih atrakcija na Zlatiboru. Dužina koja je dovela do prvog mjesta je devet kilometara. Povezuje centar Zlatibora s njegovim najvišim vrhom Tornikom koji se nalazi na nadmorskoj visini od 1.496 metara i pruža fenomenalan pogled. Srce gondole nalazi se na međustanici na Ribničkom jezeru. Nisam sigurna je li mi se više svidjela vožnja gondolom iznad jezera ili šetnja uz jezero u pauzi. Vožnja u jednom smjeru traje 25 minuta, a već nakon pr-

vih pet, kada izađete iz centra, možete uživati u pogledu na prostranstva. Gondola ima odlično radno vrijeme, a cijena za odraslu osobu je 1.200 dinara, što, s obzirom na atraktivnost i atmosferu, nije previše. Savjet je svakako krenuti što ranije, jer kad smo završavali, red za gondolu se odužio.

Prekrasan vodopad i špilja gratis

Posljednjeg dana mog boravka planirala sam odvesti mamu da vidi vodopad Gostilje, koji je po meni poseban i predivan. Ovo mi je bio treći posjet njemu,

ali sigurna sam da neće biti posljednji. Postoji posebna ljubav između mene i vode koja slobodno pada i gmiže po divnom tlu zemlje. Ne znam sviđa li mi se više prizor koji vidim ili zvuk koji čujem. Bila sam u pravu da bi se i mami svidjelo, a dokaz je i prekrasno vrijeme koje smo tamo proveli. Bez žurbe i s puno osmijeha prirodi.

Nismo htjeli puno vremena provoditi u autu, pa je plan bio samo odvesti se do Gostilja. No, slijepo vjerujući Google kartama, bez provjere, odabrali smo najkraći put, koji je, pokazalo se, ujedno i najljepši jer smo se vozili dijelom kroz šumu, ali je cesta bila vrlo uska i da smo sreli više automobila, bilo bi napeto. Zato smo u povratku odlučili izabrati nešto duži ali udobniji put, koji je prolazio pored Stopića špilje, pa je ovaj izlet ispao gratis u smislu neplan-skog. I jako mi je drago zbog toga jer posljednji put kad sam vidjela njene kade, po čemu je posebna, bile su pune vode i odisala je potpuno drugačijom ljepotom od totalno praznih kada koje smo sada zatekli. Tako je, nije samo naša ravnica osjetila posljedice nedostatka kiše, već i planinska područja. Nisam imala pojma da su te kade tako duboke i sada mi je ova špilja još posebnija. Bilo je i novootvorenih dijelova za posjetitelje, a kako sam čula ima još novih planova i radova. Divno je kada svaki sljedeći put dobiješ iskustva kao da je prvi.

I kao što sam već rekla, Zlatibor sve više volim, nalazim mu sve više mana i sigurna sam da ću mu se vratiti.

Gorana Koporan

Uvijek posebni *Salašari somborski*

Kad se *Maraton voli* bez kalkulacija

Naslov je posuđen iz objave na Facebook stranici Domagojevi gusari – Vid, a u samom uvodu prenosimo cijeli zapis kako bismo započeli priču o ovogodišnjem nastupu *Salašara somborskih* na 25. *Maratonu lađa*, održanom 13. kolovoza u Metkoviću, ovom divnom gestom i zapažanjem:

»Stigli su na maraton iz dalekog Sombora, ekipa *Salašara somborskih*, njih samo osam od kojih trojica biciklima. Nisu uspjeli naći nikoga da im popuni lađu, i domaći paričar koji im je trebao paričati nije se pojavio uoči starta pa su ostali jedini na obali. Vidjevši ih tako s velikom željom da voze maraton lađu u zadnji tren na mjesto paričara uskočio

je **Ante Marević**. Iako samo s osam veslača, bez treninga i bez bubnjara da im izravna lađu odveslali su cijeli maraton, stigli na cilj. Mislim da to nitko od domaćih ne bi uradio. Svaka čast ekipa! Neka se ostali ugledaju na njih, svi oni koji kalkuliraju bili veslali ili ne i nemaju volje ni želje, ovako se voli i cijeni sudjelovanje na maratonu lađa«.

Na ovogodišnjem *Maratonu lađa* pobjedu je odnijela ekipa iz Zagreba. Drugoplasirani su bili lađari Stabline, a treće mjesto je zauzela ekipa iz Crni put iz Metkovića.

Tim povodom razgovarali smo s **Danijelom Mandićem**, jednim od veslača ekipe *Salašari somborski* i jednim od trojice veslača koji su biciklima krenuli na *Maraton lađa* prikupljajući sredstva za Udrugu za potporu osobama s autizmom *Maslačak*.

Danijel Mandić iskusan je ultramaratonac, a na pitanje zašto i kako se odlučio sudjelovati u *Plavoj karavani* i biciklom odvoziti 550 kilometara, rekao je:

»Moja vožnja biciklom na *Plavoj karavani* dogodila se 'slučajno', iako ništa nije slučajno. Gašpar, kao veliki pokretač raznih akcija, vidio je moj novi bicikl prošlog proljeća i odmah rekao da ove godine idemo zajedno na Neretvu. Ništa više nije trebalo da se počnem pripremati za ovaj

podvig. Znao sam da to mogu, zanimalo me kako će ispasti, koliko će trajati... Tada sam počeo trenirati i kompletirati potrebnu opremu. U danima prije polaska sve sam probao, dobro se odmorio i *Plava karavana* je krenula 11. kolovoza oko 19 i 30 sati. Dobro smo napredovali. Imali smo pun mjesec koji nam je toliko osvjetljavao put da nam lampe na nekim dijelovima nisu trebale. Prilično lako smo stigli do Bosne, gdje smo napravili prvu pauzu. Kako sam neiskusni u tako velikim biciklističkim turama, prepustio sam Gašparu i Alfredu da odluče gdje, kada i koliko ćemo imati pauze. Napredovanje kroz Bosnu je naravno bilo sporije. U blizini Sarajeva pravimo dužu pauzu i spavamo dvadesetak minuta na benzinskoj pumpi. Tko nije probao pomislio bi da to praktički nije nikakav odmor, ali nevjerovatno je koliko znači na ovakvim turama«.

Sigurnost i zdravlje prije svega

Danijel nastavlja priču prisjećajući se uporne kiše koja je nemilosrdno padala i pauza koje su zbog nje morali raditi:

»Kretali smo nekoliko puta boreći se s kišom. Krenuli smo završiti *Plavu karavanu*, ali nema žurbe, sigurnost i zdravlje su najvažniji. Imali smo čak mogućnost naći prenoćište i nastaviti kad se vrijeme stabilizira, ali... Kiša prestaje i daje nam znak da nastavimo. Veći dio uzbrdice smo svladali i sada smo bili umorni i trebali smo voziti po lakšem terenu. Pada sumrak, krajolik koji je isklesala Neretva mami, ali vlažna cesta i velike brzine zahtijevaju maksimalnu koncentraciju. Nažalost, negdje na 380. km Gašparu pukne žica na stražnjem kotaču, zbog čega se kotač deformira i to je bio kraj njegove *Plave karavane*. Donosimo odluku da Alfred i ja nastavimo dalje, a naši veslači dolaze kombijem po njega. Pred nama je još oko 100 km puta. Posebno sam ponosan na to kako smo nas troje donosili odluke na tom putu. Nema žurbe, čekaš onog tko je u krizi, malo predahnemo, strpimo se dok pljusak ne popusti. Sama cesta je opasna zbog gustog prometa, bez brojnih tunela i nema mjesta greškama«.

»Moj prvi odlazak na more biciklom je odrađen, a nikada nisam ni pomislio da će ga biti. Krivci su Gašpar i Alfred kojima je ovo bio treći put i hvala im na tome«, s oduševljenjem dodaje Mandić.

Danijelu je ovo deseti put da sudjeluje na *Maratonu lađa*. Somborci su se ove godine, kao što smo već spomenuli u uvodu, našli u prilično neugodnoj situaciji. Njihovu ustrajnost i dobre temelje postavio je **Pavle Matarić**, bivši voditelj sportske sekcije HKUD-a **Vladimir Nazor**, od kojega je sve i krenulo. Na ovogodišnjem *Maratonu* uz Danijela Mandića, **Alfreda Skenderovića** i **Gašpara Matarića** veslali su **Ivica Pekanović**, **Nemanja Delić**, **Ivan Išpanović**, **David Gulači** i **Srđan Radmilović**.

»Na 25. *Maraton lađa* stigli smo s dva veslača manje i bez kormilara. Zdravstvena situacija dijela momčadi i drugi stvarni razlozi su tome uzrok, ali slične smo probleme rješavali i prethodnih godina. Prije samog starta bilo nam je jasno da ćemo veslati s osam ljudi, nismo mogli naći dva mještanina koji bi nam veslali, jer su nekako i ostale ekipe imale manjak veslača i jedva su se skupili. Međutim, nismo imali ni tko da upravlja brodom za nas. Nije imalo smisla da jedan od naših kormilara, a da veslamo samo nas sedam. Sve ekipe su već na Neretvi, zagrijavaju se, spremaju startne pozicije, a mi smo na obali i ne znamo što ćemo. Dogurali smo tako daleko i sad moramo odustati? Trčimo rívom, tražimo našeg prošlogodišnjeg kormilara, ali ga nema. Tada nam prilazi gospodin Ante Marević, naš stari znanac, veslač kojeg smo sretali na svim maratonima na Neretvi, i kaže da će on biti naš kormilar. Ulazi u brod, oblači našu

majicu, namješta parić i krećemo. Spašavanje u zadnji čas. Čovjek je došao s obale ispratiti start maratona, bez razmišljanja ulazi u lađu i prihvaća nimalo lak posao. Osjetio nas je kao tim. Bio je nevjerojatan. Veliko mu hvala«, ne skriva svoje oduševljenje Danijel i dodaje:

»Tih 2 sata i 43 minute veslanja prošlo je vrlo brzo. Takav je dojam maratona. Teško je i iscrpljujuće, ali idemo, prolazimo mjesta jedno za drugim i sve smo bliže cilju. Ljudi s obale su nevjerojatni. Iako smo pri kraju ove serije lađa, oni nas bodre kao da se borimo za medalju. Nije bitno tko si, važno je da dođeš do kraja. A stvarno je malo onih koji su veslali maraton i možemo biti ponosni na našu ekipu. Nadam se maratonu i idućih godina«.

A to im i mi želimo.

Gorana Koporan

POGLED S TRIBINA Euro derbi

Subota navečer donijela je prvi ovosezonski prvenstveni derbi susret između *Dinama* i *Hajduka*, najveću utakmicu koja se igra na hrvatskim stadionima. Ova puta, uslijed uspješnosti obje momčadi u europskim kvalifikacijama za Ligu prvaka i Konferencijsku ligu, susret nad susretima imao je europski štih. Zagrepčani su uspješno preskočili bugarski *Ludogorets* (2:1, 4:2) i izborili plasman u play off i duel protiv *Bodo Glimta* (Norveška), a pobjedniku će pripasti najveća moguća nagrada, statusna i novčana – mjesto u skupinama Lige prvaka. Splićani su herojski prošli teško gostovanje u Guimaraesu i, unatoč minimalnom porazu, obranili prednost iz prvog susreta na domaćem travnjaku (3:1, 0:1), te ih sada za prolaz u skupine Konferencijske lige čeka dvomeč protiv najtežeg mogućeg rivala, moćnog *Villareala*. Baš zbog svega navedenoga je subotnji derbi imao dodatnu navijačku čar, jer su se na Maksimiru »sukobile« dvije

pozitivno usješne energije u borbi za bodove i domaći prijestiž. I bila je odlična tekma.

Hajduk je poveo dalekometnim euro pogotkom **Atanaso** i dobio prvo poluvrijeme, ali je *Dinamo*, u nastavku susreta, iskoristio nekoliko minuta pada koncentracije u redovima *bilih* i preveo rezultat na svoju stranu. Pokazali su *modri* kako i dalje imaju bolje pojedince, širinu klupe i konačno snagu kojom nezadrživo guraju Europom. S druge strane i ovaj nacionalni derbi je pokazao kako hrvatski nogomet ima zbilja lijepu budućnost jer su pored prekaljenih i iskusnih nogometaša na obje strane zapažene role imali i mladi nogometaši poput **Baturine** (*Dinamo*) i **Biuka** (*Hajduk*). U tome je i ljepota, te golemo bogatstvo talenta koje posjeduje jedna tako mala zemlja poput Hrvatske. Lijepo bi bilo da je i sljedeći derbi u euro koloritu, što bi značilo da su oba rivala prošli do svoga konačnog sezonskog cilja – mjesta u skupinama. Istina, *Dinamo* bi i pored potencijalnog ispadanja u play offu imao zagwarantirano mjesto u Ligi Europe, ali *Hajduku* je susret protiv Španjolaca biti ili ne biti. Pa nek' bude biti!

D. P.

Narodne poslovice

- * Pričom nećete skuhati pirinač.
- * Neodlučnost je ponekad gora od pogrešne akcije.
- * Ili ne pokušavaj ili dovrši.

Vicevi, šale...

Kaže Ivo svom susjedu:

– Zamisli, sinoć oko ponoći stigme mi SMS 'Trebaju li vam drva?'.

Ja odgovorim:

– Ne trebaju!

– I?

– I jutros pogledam iza kuće, kad ono nema mi drva!

Ulazi čovjek u pekaru s maskom preko očiju.

– Molim Vas dajte mi jedno integralno pecivo.

– U redu. A zašto ste masku podigli preko očiju?

– Da ne vidim burek.

Mudrolije

* Bogatstvo se ne mjeri materijalnim vrijednostima koje čovjek posjeduje, već čašću koju je stekao.

* Pretvorio sam se u cilj samoga sebe. Ali nisam mogao razabrati jesam li se s time pronašao ili izgubio.

* Mudrac, ono što hoće, traži u sebi. Prost čovjek to traži u drugima.

Vremeplov – iz naše arhive

Dužijanica u Subotici, 2008.

Iz Ivković šora

Tužna Dužijanica

Piše: Branko Ivković

Faljni čeljadi moja, jevo nisam baš zdravo uranijo, malo prošvrlo po avliji, namirijo to malo sirotinje pa sijo u lad, šta mož čovik radit kad je danas velik svetac, Velika Gospojina, a ni odmorili se nismo, juče bila varoška Dužijanica pa ko je dospijo mogo je vidit lipu misu i povorku, pa svečanost prid varoškom kućom, a tek uveče kako je bilo lipo Bandašicino kolo. Ja i moja snaš Jela smo jeto posli jedno trist godina prvi put omašili pa nismo bili na Dužijanci. Ne vridi divanit, nismo dospili a i stariji smo, nismo vridni stat toliko na nogama, bole i oteknedu, a vamo nismo baš ni bog znade kako s novcima, šta lagat. Vidi svit da su nas paore jopet isigrali s cinama žita, a kandar čedu kojikaka gospoda što nemadu pojma kaka je paorova muka i dobro omaštit brkove i na cincokretu, na kuruzi neće niko mastit brkove, kuruzu neće bit, samo na štetu jel i triba sklonit s njive a to je još jedan trošak više. Konačno se malkoc i paor pobunijo, traktori su svudank po varoši, al svaka čast, kulturno su ljudi postavili te mašine, zdravo se paštre da ne smetaje rabadžijama što idedu s posla i na poso, razumidu i muku oni u fabrikama, jedino našu muku malo ko razumi. Niki dan sam baš izružijo Perišu, i on se niki počo obricat kako jeto samo smetaju a i sam živi od njive. »Ta ne vidiš čovče da je dogorilo do nokata, oni svoje borme debelo naplaćivaje, nadigli su cine poreza, nadodali su niki kamata na to jezivo odvodnjavanje, dobili smo nike pritrnje a niji briga što mi nemamo ni na jesen posijati a ni na proliće posaditi a još i manje briga kako ćemo priživiti, ta iz čeg misle da će paor opstat. Periša moj, više mi s takim divanom nemoraš ni doć, ako si se učlanijo u njeve kojikake partije i stranke, nazdravlje ti bilo, al nas poštene ljude ostavite na miru.« Kaže mi Joso da nisam tribo baš bit taki oštar, eto odavno smo pajdaši, al ja borme nikad nisam svoje prodo za nikaku milošću a sendviče ni ne volim čeljadi, meni su dobri i kru i slanina. A i da vam vako velim, svima vama što divanite kako je paoru lipo jal dobro, nemojte zaboravit kad vi lipo viknete »Živijo vikend!« i subatom pa tek nediljom sidite na terasama i ispijate kafe, ladna pića, taj paor što je sad izašo na proteste, sramota mu al mora, i onda namiriva, čisti ispod josaga, muze, vuče slamu, ditelnu i fajn se oznoji, paor nema vikenda, ni svetca ni petka, on mora svaki dan zapet i dobro se oznojiti. E to vam divanim, tribate malo i podržat tog čovika što za sve nas pripravlja ranu a ne gunjdat jel nikom nije milo tirat traktor u srid varoši, virujte, i trpit da ga svakaki huncuti ismijavaje i maltretiraje. Zato mi je zdravo nika tužna ova velika varoška Dužijanica jel ovaj svit oko traktora triba da se raduje, da slavi i zafaljiva dragom Bogu za kriv a on se mora istiravat. Niki dan nas spomenijo i varoški gazda, veli da se zdravo paštrijo oko našeg sela a mi eto protestujemo, koliko se sićam mi redovno plaćamo porez, velik je Bošnjčki atar pa kontam da nije svoje novce potrošijo, a ambulantu smo imali još od Titinog vrimenta, a njegovi je ukinili. Ajd zbogom.

Rič po rič

Reklama

Piše: Željko Šeremešić

Evo Petrovo prošlo a nismo se ni okrenili. Vala sam mislio da će se s vrimenem i u svitu malo smirit kad ono vraga, još gorje. Neb se tu moglo ništa lipo ni kazat za ovo poslidnje vrime sem da nam niki dan ni došo unuk Marin. Al kako j reko biće malo pa će kaže otić na morje. E sad se študiram, jel da kažem kuće it, na koje morje, jer da ne kažem. Al da se kogod ne bi nabisio odviše jer to više ne znaš kad i zašto će se kogod nabisit, jer da kogod kaže da priviše reklamiram što bi rekli. Neću reć kuće it al ću reć sam toliko, a to j da ide na najlipše morje. A vi se sitite onda di to. Pa vala neće niko bit protivan od komšija jel ne do Bog kogot drugi već: No neb ja bio ja, pa da trune u mene, moram kazat da ima i priporuka sa vr da se baš i ne ide, da ne triba it na to morje di će it naš Marin. I bome sam da još naspomenem, kad se bolje proštudiram ovaka priporuka s vr, pa toj ko naj bolja jel najgorja reklama. E sad čeljadi moja za one koji ne znu šta vam dođe ta rič »reklama« kazaću vam da to dođe ko da vas kogot falji a bome mož i koda vas kogot ispljuje priko televizije, novina jel radija. Jest da ja baš i nisam za to da Marin ide na bilo kako morje već da bi mi bilo draže da ostane kod kuće i da se ko uvik od svega i svačeg divanimo i ta mi provoza ute, moram reć ope nove lemuzine al šta mogu kad ja ne odlučivam. A vala on i zna šta j najbolje za njeg. I tako u mojmu študiranju vidim dolazi Marin i pravac do bunara. Eto, što mi drago kad ga vidim kako ujutru vuče kabov ladne vode iz bunara pa se u nje umiva, ta koda se ja umivam. Sida, pita očemo prija jila rakiju popit pa će koda mi iz glave čita šta študiram: »Jel dida, šta ti misliš? Jel da idem na najlipše morje ko što sam već naštudio jel da sidnem pa da idem na kako drugo morje? Sidnem na avijon pa odletim di oću. Pa na svitu ima bar morja kolik oš«. Pitam ga jel vidio nanom njegovom solnjaku šta su rekli s vr. Kako su rekli ko di oni ne bi nikad išli na to more diće on it pa ga i ne priporučivu. Čekam baš da vidim šta će pametno kazat. Na to će Marin, ko iz puške: »Jesam, jesam, vidio sam dida. Al za moje novce mogu kud oću. A ti što priporučivu, priporučivu što b rekli reklamiru rad politike a ni rad tog što tamo ni lipo i dobro. E moj dida kad pogleđeš na taj solnjak pa vidiš da se na to more idu kupat i uživat najveći, najpoznatiji ljudi iz cilog sveta od glumaca do sportaša onda ti oma pukne prid očima i ne triba ti veća reklama«. Mislim se, Bože dragi kako j ovaj naš Marin odviše pametan pa ga pitam: »Jel Marne to bi bilo onda ko kad bi nam sade rekli s vr da ne kupujemo više te limuzine što se zovu Mercedes, Audi, BMV jel Folcvagen za koje kažu da su najbolji na svitu. A kako znam u ti fabrika tušta naši ljudi radi, za kruv zarađivu pa još i dobro. A sam da naspomenem da na tom moruju radi kad dođe lito i tušta naši ljudi. Ope za dobre novce«. Na to će Marin nasmijan: »Jest dida, baš tako. A ja ću it di oću a još ako j to morje što bi danaske kazali svetsko a naše nema mlogo študiranja«.

U NEKOLIKO SLIKA

Dunav između
Monoštora i Bezdana

Tarana

U nedjelju je u Subotici održana središnja proslava ovogodišnje *Dužijance*. Bila je to 112. *Dužijanica*, manifestacija na kojoj se bunjevački Hrvati zahvaljuju za završenu žetvu, rod žita i kruh. Samoj završnoj proslavi prethodi niz dešavanja, a jedno od njih je *Takmičenje risara*. Nećemo ovoga puta o samom takmičenju, već o kuhanju tarane. Sastavni je to dio risarskog natjecanja. Za nas je to bila zgodna prilika obići kuhare i raspitati se kako se i za koje prigode kuhala tarana. Mogli smo birati sugovornika, ali smo išli na sigurno, pa smo odabrali već uhodan tim; **Ivana Tumbasa** i **Ivicu Sekereša**.

Kao i kod većine starih jela, nema točnih mjera za sastojke, ali svaka iskusnija kuharica znat će naći pravi omjer sastojaka, pa i za pripremu tarane. »Tarana se mož kuvat cile godine. Nije to baš bila sirotinjska rana, jer unutra je divenica. Mene je moja majka naučila kuvat taranu i ja se sada trudim to i sačuvati. Ko god da me zove, rado se odazovem. Volim kuvati. Na *Takmičenju risara* taranu kuvam od početka. Bili smo i prvi i posljednji, al meni nije bitno koje smo misto osvojili«, kaže Tumbas.

»Radim ko kuvar, al taranu sam naučio pripremati od naši starih. To se kadgod u našim kućama često pravilo. Nije uvijek bilo divenice. Bilo je i suparne tarane, samo s krumpirom. Kada su se radili teži poslovi; ris, kopanje kuruza, obavezno se kuvala, ali s divenicom. Po salašima jednom nediljno na astalu je bila tarana. Danas se drukčije i živi i kuva, ali u našoj obitelji, kad smo svi kod kuće, gledamo da kuvamo što god od starinskih jela, pa i taranu«, kaže Sekereš.

Nije rijetko da se danas umjesto domaće tarane ukuhava ona kupovna, ali Ivan i Ivica kažu kako nije to ni blizu onoj domaćoj. Oni su naravno kuhali s domaćom taranom, a omjer je na 10 litara tekućine kilogram tarane.

Priprema samog jela jednostavna je i ne traje dugo, ali zato priprema tarane traje. Obično su se pravile veće količine. Taj posao radio se ljeti kako bi se tarana brže osušila. Osušena se čuvala na tavanima u platnenim vrećicama.

Sastojci:

svinjska mast
luk
sol
paprika
krumpir
kobasica ili slanina
domaća tarana

Priprema:

Na svinjskoj masti prvo se proprži rezani luk. Pirja se dok luk ne dobije blago žutu boju. Nakon toga dodaje se rezani krumpir, pirja kratko i doda

rezana kobasica (divenica), sol (ali treba voditi računa o količini da jelo ne bi bilo preslano, jer su dimljene kobasice već slane) i paprika. Kada kobasica blago omekša nalijeva se voda. Sve zajedno kuha se oko 40 minuta. Tada se dodaje tarana. Dok se ukuhava, tarana se blago miješa, da se kobasica ne raspadne. Tarana je gotova kada varjača stoji u tarani.

Umjesto kobasice može se tarana kuhati i sa slaninom.

Domaća tarana

Sastojci:

2 kg glatkog brašna

2 kg oštrog brašna

15 jaja

1 litra vode

1 žličica soli

Priprema:

Jaja, voda i sol se pomiješaju. Dobivena smjesa od jaja se štrapa po brašnu i trlja se rukama. Jedna osoba štrapa, a druga trlja brašno. Ovaj postupak se radi sve dok se na dobije vlažno, ali rastresito tijesto. Tijesto treba biti u obliku malih grudvica. Tako se dobiveno tijesto »prosija« kroz krupni protak (sito), a nakon toga i kroz sitniji uz pomoć guranja rukama. Na taj način se dobije ista veličina tarane. Ona krupnija tarana se stavlja na sušenje, a sitna se vraća na početak postupka. Ovaj proces se ponavlja, sve dok se ne potroši sva pripremljena smjesa. Kada se pravi tarana, s ovom količinom brašna mora raditi više žena i to zaista izgleda kao industrijski postupak. Budući

da je toplo, bitna je i brzina izrade kako se tijesto ne bi previše osušilo. Za ovaj posao sa spomenutom količinom brašna i nekoliko žena potrebno je oko sat i pol vremena.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

**ZNAM
TKO
SAM**